

ARTYKUŁY

Klio. Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym
PL ISSN 1643-8191, t. 71 (S)/2024, s. 93–136

<http://dx.doi.org/10.12775/KLIO.2024.030>

MAREK BIAŁOKUR*

TERESA MARESZ**

Mikołaj Kopernik. Patron 2023 r. i Dnia Nauki Polskiej Decyzje sejmu i senatu o upamiętnianiu Mikołaja Kopernika

Nicolaus Copernicus. Patron of 2023 and Polish Science Day Decisions taken by the Sejm and Senate regarding commemoration of Nicolaus Copernicus

Streszczenie: Parlament Rzeczypospolitej Polskiej, pełniąc funkcję ustawodawczą, poprzez ustawy i uchwały określa podstawowe kierunki działalności państwa. Mając to na względzie, autorzy artykułu postanowili zwrócić uwagę na istotną ich zdaniem, chociaż formalnie nieokreśloną, jego funkcję kształcąco-wychowawczą. Znajduje ona odzwierciedlenie w działaniach posłów i senatorów zmierzających do upamiętniania ważnych postaci, wydarzeń oraz idei w dziejach narodu i państwa polskiego. Fakt ten dokonuje się poprzez corocznie podejmowane uchwały okolicznościowe. Polscy parlamentarzy-

---

* Instytut Historii Uniwersytetu Opolskiego, ul. Strzelców Bytomskich 2, 45-084 Opole, mbialokur@uni.opole.pl, ORCID: 0000-0002-8475-033X.

** Wydział Historyczny Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, ul. Księcia Józefa Poniatowskiego 12, 85-667 Bydgoszcz, teresamaresz@ukw.edu.pl, ORCID: 0000-0003-1751-3948.

ści w 2020 r. przyjęli ustawę o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej. Dwa lata później, w 2022 r., Senat RP patronem 2023 r. objął wybitnego astronoma Mikołaja Kopernika. Celem naszego artykułu jest przedstawienie przebiegu procesu legislacyjnego prowadzącego do przyjęcia wspomnianej ustawy oraz uchwały Senatu RP. Ponadto w artykule dokonano syntetycznej analizy filologicznej w zakresie corocznych uchwał sejmowych i senackich zmierzających do wyróżnień okolicznościowych w XXI w.

Słowa kluczowe: Mikołaj Kopernik, Dzień Nauki Polskiej, parlament RP, patron 2023 r., Polska, Toruń

Abstract: The Parliament of the Republic of Poland has the jurisdiction to determine the basic directions of the state's action through laws and resolutions. With this in mind, the authors of this article decided to draw attention to what they consider to be an important, although formally undefined, educational function reflected, among others, in the work of MPs and senators regarding the commemoration of important figures, events and ideas in the history of the Polish nation and state. This is achieved through annual resolutions adopted on special occasions. In 2020, Polish parliamentarians passed a law establishing Polish Science Day. Two years later, in 2022, the Senate of the Republic of Poland chose the outstanding astronomer Nicolaus Copernicus as the patron for 2023. The aim of our article is to present the course of the legislative process leading to the adoption of the above-mentioned act and the resolution of the Senate of the Republic of Poland. Moreover, the article presents a summary of the annual resolutions of the Sejm and Senate regarding commemoration in the 21st century.

Keywords: Nicolaus Copernicus, Polish Science Day, Parliament of the Republic of Poland, Patron of the Year, Poland, Toruń

Data urodzin Mikołaja Kopernika Dniem Nauki Polskiej

Źródło: Główny Urząd Miar, <https://www.gum.gov.pl/pl/aktualnosci/5524,Dzien-Nauki-Polskiej-2023.html>.

Dziewiętnastego lutego 2023 r. po raz czwarty obchodzony był Dzień Nauki Polskiej¹. Tę tradycję zainicjował projekt poselski przedłożony w sejmie pod koniec 2019 r.² Co prawda wątpliwości budziła nazwa proponowanego święta, ale sam pomysł spotkał się z dużym zainteresowaniem i odzewem polskiego środowiska naukowego. Przedstawiciele Polskiej Akademii Nauk (PAN) zwrócili uwagę, że właściwszą nazwą byłby Dzień Nauki w Polsce, gdyż – jak czytamy w piśmie – „nauka jest ogólnością”³. My natomiast do-

dajmy, że święto nauki na skalę międzynarodową (Światowy Dzień Nauki dla Pokoju i Rozwoju) jest obchodzone 10 listopada. Zainicjowała je UNESCO w 2001 r., podkreślając rolę nauki w społeczeństwie oraz potrzebę zaangażowania szerszej publiczności w debaty dotyczące pojawiających się zagadnień naukowych⁴. Jednocześnie od lat zachęcano wszystkie państwa

---

¹ 19 lutego – Dzień Nauki Polskiej, Ministerstwo Edukacji i Nauki, 19.02.2023, <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/19-lutego--dzien-nauki-polskiej> (dostęp: 20.02.2023).

² Poselski projekt ustawy o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej, druk nr 116, Przebieg procesu legislacyjnego, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=116> (dostęp: 20.02.2023).

³ Pismo Jerzego Duszyńskiego do zastępcy Szefa Kancelarii Sejmu RP z 9 stycznia 2020 r., Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/8E912FC74EB11867C12584EE0049536C/%24File/116-001.pdf> (dostęp: 20.02.2023).

⁴ 10 listopada: Światowy Dzień Nauki dla Pokoju i Rozwoju, Polski Komitet ds. UNESCO, <https://www.unesco.pl/nauka/neste/5/article/28/10-listopada-swiatowy-dzien-nauki-dla-pokoju-i-rozwoju-2/> (dostęp: 20.02.2023).

i organizacje pozarządowe do włączenia się w obchody Światowego Dnia Nauki dla Pokoju i Rozwoju poprzez zapoczątkowanie w tym dniu własnego wydarzenia lub aktywności.

Idąc tym tropem, polscy parlamentarzyści w 2020 r. przyjęli ustawę o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej, jakże ważnego dla środowiska naukowego, ale także szkolnego oraz dla każdego Polaka⁵. W uzasadnieniu tej ustawy wymieniono najwybitniejszych rodzimych naukowców, w tym Mikołaja Kopernika. Przywołano też kilka osiągnięć Polek i Polaków stanowiących polski wkład do światowej nauki, w tym teorię heliocentryczną, lampę naftową czy odkrycie radu i polonu. Na dzień tego święta wytypowano 19 lutego, w celu upamiętnienia daty narodzin wielkiego astronoma – Mikołaja Kopernika.

Do corocznych obchodów włączyło się Ministerstwo Nauki i Edukacji (MNiE), przybliżając na swojej stronie internetowej niektóre sylwetki polskich uczonych i ich dokonania⁶ (Mikołaja Kopernika, jak napisano: „jednego z najwybitniejszych polskich uczonych, który wyłożył teorię heliocentrycznej zrewolucjonizował światową naukę”⁷; Ignacego Łukasiewicza, wynalazcy lampy naftowej; Marii Skłodowskiej-Curie, prowadzą-

---

⁵ Ustawa z dnia 9 stycznia 2020 r. o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej, Dz.U. 2020 poz. 181.

⁶ Pominęto: Jana Heweliusza – niemieckojęzycznego naukowca i przedsiębiorcę pochodzącego z Gdańska, astronoma, matematyka i konstruktora urządzeń badawczych; Karola Olszewskiego i Zygmunta Wróblewskiego, którzy jako pierwsi w świecie dokonali skroplenia tlenu i azotu; Stefana Banacha – polskiego matematyka z lwowskiej szkoły matematycznej, pioniera i klasyka analizy funkcjonalnej, znanego m.in. z opisanego twierdzenia o kontrakcji.

⁷ Zarówno posłowie wnioskodawcy ustanowienia Dnia Nauki Polskiej, jak i twórcy strony MNiE jednoznacznie przypisywali wielkiego astronoma do świata nauki polskiej. Przypomnijmy w tym miejscu, iż matką Mikołaja Kopernika była Barbara Watzenrode (najprawdopodobniej pochodziła z rodu westfalskiego), a przynależność etniczna jego ojca nie jest do końca wyjaśniona – pochodził z Krakowa. Jednak w tamtych czasach nie to było istotne, ale to, że był poddanym króla polskiego. Sam Mikołaj Kopernik podkreślał swoje pochodzenie z Torunia – przy wpisie do albumu scholarów Akademii Krakowskiej w 1491 r. immatrykułował się jako „Mikołaj, syn Mikołaja z Torunia”, a na karcie tytułowej swego dzieła *De revolutionibus...* (napisanego po łacinie) do imienia i nazwiska dopisał „Torinensis” (torunianin). Można mówić o nim także jako o Europejczyku, człowieka Kościoła katolickiego (instytucji uniwersalistycznej). Należał do cywilizacji euro-

cej badania nad zjawiskiem promieniotwórczości oraz odkrywczyni dwóch pierwiastków – polonu i radu, dwukrotnie uhonorowanej Nagrodą Nobla⁸; Henryka Arctowskiego, geologa, geografę i podróżnika, od którego nazwiska pochodzi wiele nazw geograficznych; Ludwika Hirszfelda, odkrywcy prawa dziedziczenia krwi oraz autora oznaczenia grup A, B, AB i 0, nominowanego do Nagrody Nobla; Jana Czochralskiego⁹, pomysłodawcy metody otrzymywania monokryształów krzemu, będącej podstawą procesu produkcji układów scalonych, ale także kolejnych¹⁰. Wśród polskich wynalazców i odkrywców wymieniono: Ignacego Domeykę (geologa), Tadeusza Sendzimira (inżyniera, który opracował metodę cynkowania oraz ciągłego walcowania blachy na zimno), Helenę Willman-Grabowską (językoznawczynię), Hilarego Koprowskiego (twórcę szczepionki przeciwko chorobie Heinego-Medina wywołanej poliowirusem), Rudolfa Weigla (biologa kilkakrotnie nominowanego do Nagrody Nobla; wynalazcę szczepionki chroniącej przed tyfusem (durem) płamistym), Marię Grzegorzewską (pedagogkę i psychologkę; twórczynię pedagogiki specjalnej w Polsce), Kazimierza Funka (naukowca, który jako pierwszy użył terminu „witamina”, a także wykrył i wyodrębnił witaminę B1), Mariana Rejewskiego, Jerzego Różyckiego oraz Henryka Zygalskiego (polskich kryptologów), Helenę Sparrow (polską bakteriologkę i mikrobiologkę; specjalistkę w zakresie zdrowia publicznego), Mieczysława Wolfkego (konstruktora telektroskopu służącego do przesyłania ruchomego obrazu na odległość; będącego pre-

---

pejskiej chociażby poprzez to, że pisał po łacinie, a także był poddanym króla Kazimierza Jagiellończyka (była to przynależność dynastyczna, a nie narodowa).

⁸ Nie wspomniano jednak, że pierwszą Nagrodę Nobla w 1903 r. z fizyki Maria Skłodowska-Curie otrzymała wraz z mężem Pierre’em Curie i z Henrim Becquerelem.

⁹ W przypadku Jana Czochralskiego autorzy strony MEiN, naruszając konwencję opisu biogramów naukowych, więcej uwagi poświęcili jego losom powojennym, pisząc: „Po II wojnie światowej został oskarżony przez władze komunistyczne o współpracę z niemieckim okupantem. Został zrehabilitowany po 1989 r. dzięki udokumentowanej współpracy z Armią Krajową”.

¹⁰ Dzień Nauki Polskiej. Przybliżamy sylwetki polskich uczonych, Ministerstwo Edukacji i Nauki, 18.02.2022, <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/dzien-nauki-polskiej-przyblizamy-sylwetki-polskich-uczonych> (dostęp: 20.02.2023).

kursorem dzisiejszej telewizji)¹¹, Jadwigę Szmidt-Czernyszew¹² (jej badania w zakresie optometrii oraz radiologii doprowadziły do wynalezienia filtra monochromatycznego, który jest wykorzystywany w metodach obrazowania medycznego), Zbigniewa Religę (chirurga, który jako pierwszy w Polsce dokonał udanego przeszczepu serca), Adama Maciejewskiego (który przeprowadził pierwszy na świecie przeszczep twarzy ratujący życie pacjenta).

Święto państwowe – Dzień Nauki Polskiej – nie tylko jest stosunkowo „młode” w kalendarzu imprez i obchodów ogólnopolskich, lecz także niestety nie jest powszechnie znane, a co za tym idzie – mało popularne. Ubiegłoroczna odsłona święta miała jednak wyjątkowy charakter, gdyż zbiegła się z inauguracją w Toruniu Światowego Kongresu Kopernikańskiego. Kulminacja obchodów tego kongresu odbyła się w Toruniu 12–15 września 2023 r. dla uczczenia 550. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika¹³. Fakt ten pozwala mieć nadzieję, że działania te przyczynią się do wzrostu świadomości społecznej tego najważniejszego święta ludzi nauki w Polsce.

Źródło: UMK, Toruń, <https://www.torun.pl/kopernik550>.

¹¹ Tu należy się sprostowanie do publikacji na stronie ministerialnej. Telektroskop wynalazł nie Mieczysław Wolfke, ale Jan Szczepanik (polski wynalazca, zwany „polskim Edisonem”) – zob. M. Iłowiecki, *Dzieje nauki polskiej*, Warszawa 1981, s. 201. Co nie umniejsza zasług Mieczysława Wolfkego, prekursora polskiej telewizji. Szczepanik telektroskop (aparat do reprodukcji obrazów na odległość za pomocą elektryczności) wynalazł i opatentował w 1897 r. Rok później – w 1898 r. – M. Wolfke w Rosji i Niemczech opatentował telektroskop, jak go określił: „aparat do widzenia na odległość”.

¹² J. Szmidt-Czernyszew, ur. 1889 r. w Łodzi, zm. 1940 r. w Leningradzie; była polsko-rosyjską fizyczką. Od 1915 r. związana z Petersburskim Uniwersytetem Państwowym.

¹³ Światowy Kongres Kopernikański, Portal Informacyjny UMK, <https://kopernik550.umk.pl/> (dostęp: 20.02.2023).

Dodajmy, że Senat Rzeczypospolitej Polskiej 16 listopada 2022 r. ustanowił 2023 r. Rokiem Mikołaja Kopernika¹⁴. Oprócz polskiego astronoma patronatem senatu w 2023 r. zostały objęte obchody upamiętniające także Jana Matejkę, Wisławę Szymborską, Włodzimierza Przerwę-Tetmajera oraz bohaterki i bohaterów getta warszawskiego¹⁵. W tym samym roku Sejm RP patronatem objął obchody poświęcone pamięci Aleksandra Fredry, Wojciecha Korfatego, Maurycego Mochnackiego, Jerzego Nowosielskiego, Aleksandry Piłsudskiej, Pawła Edmunda Strzeleckiego i Jadwigi Zamoyskiej z d. Działyńskiej¹⁶.

Prezentowany artykuł ma na celu z jednej strony przybliżenie kulis ustanowienia Dnia Nauki Polskiej – święta ważnego dla ludzi nauki, a z drugiej omówienie form upamiętniania Mikołaja Kopernika, postaci niezwykle rozpoznawalnej nie tylko w środowisku naukowym, lecz także wśród młodego i starszego pokolenia zwykłych ludzi w Polsce i na świecie. Data 19 lutego 2023 r. symbolicznie spleta obchody poświęcone dorobkowi ludzi uprawiających naukę w Polsce dawniej i dzisiaj z uroczystościami rocznicowymi jednego z największych uczonych świata, zwłaszcza w 550. rocznicę jego urodzin.

Tradycja upamiętniania wielkich Polaków i wydarzeń z dziejów polskich przez obie izby parlamentu RP

Tradycja patronatów poszczególnych lat polega na corocznym wyróżnieniu podejmowanym okolicznościowo w drodze uchwały przez obie izby parlamentu Rzeczypospolitej Polskiej – przez sejm oraz osobno przez senat. Pierwsze regulacje w tej kwestii pochodzą z 1992 r. Wówczas to Sejm RP,

---

¹⁴ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 listopada 2022 r. ustanawiająca rok 2023 Rokiem Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę urodzin, *Monitor Polski* (dalej: M.P.) 2022 poz. 1120.

¹⁵ Patroni Roku 2023, Senat Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.senat.gov.pl/aktualnoscilista/art,15241,patroni-roku-2023.html> (dostęp: 21.03.2023).

¹⁶ Sejm wybrał patronów roku 2023, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/komunikat.xsp?documentId=D24208AB4F97A8D-DC1258887003C0CC1> (dostęp: 21.03.2023).

zgodnie z art. 33a regulaminu swoich prac, przyjął uchwałę w sprawie ustanowienia danego roku rokiem osoby lub wydarzenia¹⁷. Pierwotnie projekt uchwały sejmowej był wnoszony do 31 października roku poprzedzającego obchody patronatu. Komisja Kultury i Środków Przekazu na złożenie sejmowi sprawozdania z prac nad daną uchwałą miała czas do 30 listopada tego samego roku. Praktyka pokazała, że terminy te były zbyt późne, żeby nie tylko sprawnie przeprowadzić cały proces legislacyjny, lecz także by dobrze zorganizować przedsięwzięcia, które w ramach danego roku patronackiego miały być realizowane. Wskutek zmian w obowiązującym obecnie regulaminie prac Sejmu RP projekt musi być wniesiony znacznie wcześniej, tj. do 30 kwietnia¹⁸. W aktualnym regulaminie prac Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, którego pierwotną wersję senatorowie uchwalili 23 listopada 1990 r.¹⁹, a następnie kilkakrotnie zmieniali, w art. 84 czytamy, że projekt uchwały w sprawie ustanowienia danego roku rokiem osoby lub wydarzenia oraz projekt uchwały związany z przypadającą rocznicą marszałek senatu kieruje do Komisji Ustawodawczej²⁰. Projekt uchwały może być wniesiony do 30 września roku, który poprzedza patronat. W regulaminie zaznaczono, że do projektu uchwały dołącza się planowany ramowy program obchodów, a Komisja Ustawodawcza przedstawia senatowi sprawozdanie o projekcie do 31 października. W szczególnie uzasadnionych przypadkach marszałek senatu, po zasięgnięciu opinii prezydium senatu, może wydłużyć terminy składania i procedowania projektów uchwał. Dokument stanowi ponadto – analogicznie do regulaminu sejmowego – że senat podejmuje nie więcej niż pięć uchwał w sprawie ustanowienia danego roku rokiem osoby lub wydarzenia.

---

¹⁷ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelaria Sejmu RP, M.P. 1992 nr 26 poz. 185, art. 33a.

¹⁸ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 maja 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, M.P. 24 maja 2021 poz. 483, art. 33a.

¹⁹ Uchwała Senatu RP z dnia 23 listopada 1990 r. Regulamin Senatu, M.P. 2010, nr 39, poz. 542 ze zm.

²⁰ Obwieszczenie Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 sierpnia 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej – Regulamin Senatu, M.P. 5 września 2018 poz. 846.

Autorzy niniejszego opracowania przeanalizowali uchwały okolicznościowe sejmu i senatu przyjmowane od początku nowego stulecia, tj. w XXI w.²¹ Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w ciągu dwóch dekad, czyli w latach 2001–2023, podjął uchwały ustanawiające patronat obchodów rocznicowych dotyczących 68 postaci, 11 wydarzeń oraz ośmiu idei. Patronatów wyznaczonych przez Senat Rzeczypospolitej Polskiej było blisko o połowę mniej, co przede wszystkim wynika z przyjęcia pierwszej takiej uchwały pięć lat po tym, jak po raz pierwszy uczynił to sejm. W latach 2006–2023 senatorowie wyróżnili w ten sposób 26 postaci, dziewięć wydarzeń, 17 idei i jedno miasto.

W przeważającej większości patronatem zostały objęte rocznice urodzin lub śmierci wybitnych Polaków. Obie izby parlamentu prawie dwukrotnie częściej odwoływały się do roku narodzin wielkich Polaków. Ustawodawcy w zdecydowanej większości starali się upamiętniać okrągłe daty. Drugim kryterium wskazywania osób objętych patronatem sejmu i senatu były daty śmierci zasłużonych Polaków w różnych dziedzinach życia. Tych, w porównaniu ze wskazanymi wcześniej, było o połowę mniej. Patronowano również rocznicom związanym z ważnymi wydarzeniami z dziejów polskich. Posłowie kilka razy, a senatorowie w kilkunastu przypadkach sprawowali patronat nad ideami bez uzasadnienia rocznicowego. Można tu wymienić np. rok języka polskiego, matematyki, fizyki, botaniki, romantyzmu polskiego. Ponadto doceniono rodzinną opiekę zastępczą, pracowników służby zdrowia, a także polską demokrację, lokalną demokrację, samorząd terytorialny czy też odrodzenie senatu, Uniwersytet Trzeciego Wieku oraz polski teatr. W uchwałach okolicznościowych zdecydowanie przeważały postaci, niekiedy w powiązaniu z doniosłością ich dokonań. Tak było np. w przypadku Roku Józefa Wybickiego i 225. rocznicy napisania przez niego *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech* oraz 95. rocznicy ogłoszenia *Mazurka Dąbrowskiego* hymnem państwowym Rzeczypospolitej Polskiej²².

---

²¹ M. Białokur, T. Maresz, *O przeszłości w teraźniejszości na Wiejskiej uchwalonej, czyli rzecz o patronach roku Sejmu i Senatu RP w latach 2001–2023*, artykuł złożony do druku do „Przeglądu Sejmowego” 20 lutego 2023.

²² Eidem, *Józef Wybicki, twórca polskiego hymnu, w gronie „bohaterów” docenionych przez polski parlament w 2022 roku*, „Tabularium Historie” 2022, t. 12, s. 207–251.

W pierwszych latach, zgodnie z przyjętymi regulaminami obu izb parlamentu, uchwalano zaledwie po kilku patronów w danym roku, nie więcej niż po pięciu. W sejmie od 2016 r. nie przestrzegano tej zasady i korzystano z furtki mówiącej o tym, że w wyjątkowych sytuacjach marszałek izby może dopuścić do objęcia patronatem rocznicowym większej liczby osób i idei. Natomiast senat przez cały analizowany okres ani razu nie przekroczył wyznaczonej regulaminem liczby pięciu uchwał dotyczących objęcia patronatem kolejnych lat. W ostatnim z analizowanych lat – 2023 r. – było siedem patronatów uchwalonych przez sejm i pięć przez senat. Co ciekawe, posłowie obu izb parlamentu z czasem dublowali się w podejmowanych decyzjach i wręcz zaczął się wyścig, która z izb jako pierwsza ogłosi danego patrona na zbliżający się rok. Tak było z wyborem Fryderyka Chopina, Jana Pawła II, Tadeusza Kościuszki czy Marii Skłodowskiej-Curie. Taka sytuacja dotyczyła również rocznic kilku wydarzeń z dziejów polskich, takich jak chrzest Polski, powstania śląskie, bitwa warszawska, odzyskanie niepodległości przez Polskę czy solidarność polsko-węgierska. W przypadku tego ostatniego patronatu obie izby parlamentu w 2016 r. przyjęły tak samo brzmiące uchwały, wskazując na uczczenie 60. rocznicy antykomunistycznego buntu w Poznaniu w czerwcu 1956 r. oraz 60. rocznicy powstania na Węgrzech²³.

Trudno z powyższego zestawienia jednoznacznie wywnioskować zasadę, którą kierują się posłowie i senatorowie inicjujący przyjęcie uchwał w sprawie wyboru patronatów na kolejne lata. Oczywiście uzasadnienia z ich strony bywają obszerne, ale czy zawsze konkretne i zasadne? Niekiedy uchwale sejmu czy senatu towarzyszyła burzliwa dyskusja. Były też inicjatywy, które nie budziły kontrowersji. Tak było np. w przypadku Roku Mikołaja Kopernika, o czym w dalszej części artykułu...

---

²³ W tym przypadku pokażmy się o mały komentarz: była to co prawda „okrągła rocznica” – 60., ale mało jubileuszowa, typu 100-lecie. Dodajmy, że obie uchwały przyjęto z naruszeniem regulaminów obu izb parlamentu – w lutym 2016 r. (*sic!*) – ustanawiając 2016 r. Rokiem Solidarności Polsko-Węgierskiej. Analogiczną uchwałę w 2016 r. przyjęło Zgromadzenie Narodowe Węgier.

Prace w Sejmie RP nad przyjęciem ustawy o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej

W celu przedstawienia okoliczności, w jakich narodził się pomysł ustanowienia Dnia Nauki Polskiej, musimy cofnąć się do 18 grudnia 2019 r., kiedy to grupa 26 posłów Prawa i Sprawiedliwości oraz Porozumienia, na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej²⁴ oraz ówczesnie obowiązującego art. 32 ust. 2 Regulaminu Sejmu²⁵, wniosła do marszałek sejmu Elżbiety Witek projekt ustawy dotyczącej tego święta. W uzasadnieniu projektu posłowie napisali, że celem ustanowienia nowego święta państwowego jest „uznanie dokonań polskich naukowców, ich dążenia do poznania prawdy i przekazywanie wiedzy kolejnym pokoleniom oraz dostrzegając fundamentalną rolę nauki w tworzeniu cywilizacji [...]”²⁶.

Temu wnioskowi towarzyszyło szersze uzasadnienie mówiące o tym, że Dzień Nauki Polskiej to święto, które ma być wyrazem najwyższego uznania dla dokonań rodzimych naukowców w ponad 1000-letniej historii narodu i państwa polskiego²⁷. Jednocześnie posłowie wnioskodawcy podkreślili, że wśród najwybitniejszych polskich naukowców można wymienić postaci tak wielkiego formatu jak: Mikołaj Kopernik, Jan Heweliusz, Ignacy Łukasiewicz, Karol Olszewski i Zygmunt Wróblewski, Maria Skłodowska-Curie, Henryk Arctowski, Ludwik Hirszfeld, Jan Czocharski czy Stefan Banach. Jak wnioskodawcy zauważyli, dokonania tych twórców i odkrywców (np. teoria heliocentryczna, lampa naftowa czy odkrycie radu i polonu) stanowią zaledwie kilka przykładów z licznych osiągnięć Polek i Polaków będących najlepszą wizytówką naszego kraju. Autorzy projektu zaznaczyli, że przez stulecia nauka stanowiła kluczowy impuls do rozwoju intelektualne-

---

²⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, art. 118 ust. 1.

²⁵ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelaria Sejmu RP, M.P. 1992 nr 26 poz. 185.

²⁶ Poselski projekt ustawy o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej, druk nr 116, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=116> (dostęp: 19.02.2023).

²⁷ Ibidem, uzasadnienie do druku nr 116.

go, społecznego i gospodarczego. W dokumencie zwrócono uwagę także na działalność dydaktyczną i misję szkół wyższych w Polsce, poczynając od Akademii Krakowskiej ufundowanej w 1364 r. W końcowej części uzasadnienia znalazło się wyjaśnienie zaproponowanej daty, w którym czytamy, że w „uznaniu wybitnych osiągnięć dla ludzkości wskazuje się dzień urodzin Mikołaja Kopernika – 19 lutego – jako Dzień Nauki Polskiej”²⁸.

W odpowiedzi na złożony wniosek – *nota bene* bardzo szybkiej, żeby nie rzec, że wręcz błyskawicznej – Elżbieta Witek, marszałek Sejmu RP, już po kilku dniach – 24 grudnia 2019 r. – zwróciła się pisemnie do Polskiej Akademii Nauk, Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich oraz Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego z zapytaniem o wyrażenie opinii na temat wniosku posłów w sprawie ustanowienia Dnia Nauki Polskiej²⁹. Ich odpowiedzi spłynęły do kancelarii sejmu odpowiednio 9, 13 i 15 stycznia 2020 r.

Prezes PAN prof. Jerzy Duszyński, po konsultacji ze środowiskiem naukowym, w swoim stanowisku napisał, że proponowane święto przyczyni się do zainteresowania nauką i będzie impulsem do zrozumienia przez społeczeństwo wagi badań innowacyjnych i wdrożeniowych. „Dzień Nauki Polskiej – czytamy w dalszej części dokumentu – powinien pokazać, jak ważna w XXI wieku jest nie tylko współpraca między uczelniami, federacjami podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, instytutami badawczymi, ale również zaangażowanie środowiska społeczno-gospodarczego w zakresie działalności naukowej w celu wdrażania jej wyników”³⁰. W piśmie znalazła się jednak sugestia, że bardziej właściwą nazwą dla przyszłego święta byłby Dzień Nauki w Polsce. Ponadto prezes PAN zaproponował rozszerzenie katalogu nazwisk wybitnych polskich naukowców wskazanych w uzasadnieniu projektu ustawy o Marianie Smoluchowskiego, Mariana Danysza i Jerzego Pniewskiego. Pismo stało się także okazją

---

²⁸ Ibidem.

²⁹ Pismo z dnia 24 grudnia 2019 r., znak SPS_WP_173-42/19 dotyczące poselskiego projektu ustawy o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej.

³⁰ J. Duszyński, prezes PAN, do Dariusza Salamończyka, Zastępcy Szefa Kancelarii Sejmu RP, 9 stycznia 2020 r., Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Sejm RP IX kadencji, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/8E912FC74EB-11867C12584EE0049536C/%24File/116-001.pdf> (dostęp: 19.02.2023).

do poddania pod rozagę pomysłu ustanowienia prestiżowych stypendiów noszących tytuł „Stypendia Rzeczypospolitej”. Dzięki nim wybitni młodzi badacze mieliby stworzone warunki rozwoju w kraju, co sprzyjałoby zatrzymaniu ich w krajowych laboratoriach. „Takie stypendia – jak zaznaczono – mogłyby być wręczane w dniu ustanowionym jako dzień święta nauki. Taki dzień służyłby pamięci i nauce, a także nagłośnieniu osiągnięć wybitnych wyróżnianych badaczy”³¹.

Opinia poselskiego projektu przesłana przez Komisję ds. Nauki oraz Komisję ds. Organizacyjnych i Legislacyjnych Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP), pod którą podpisał się jej przewodniczący prof. Jan Szmidt, miała zgoła odmienny charakter i wymowę. Stanowisko to zostało wyartykułowane w trzech konkretnych punktach i krótkim podsumowaniu. W punkcie pierwszym wręcz zarzucono, że ustanowienie Dnia Nauki Polskiej świętem państwowym ma jedynie wymiar symboliczny, a jego prawdziwa wartość polegałaby na uchwaleniu ustawy pn. „Więcej środków na naukę”³². W drugim punkcie pisma, podobnie jak to uczynił prezes PAN, wytknięto niewłaściwą nazwę rzeczono-go święta, podkreślając, że nie ma czegoś takiego, jak nauka polska, gdyż nauka jest na świecie jedna, a więc prawidłowa nazwa powinna brzmieć: Dzień Nauki lub – jeżeli miałaby wystąpić nazwa państwa, to właściwszy byłby zapis: Dzień Nauki w Polsce. W trzecim punkcie, nie mniej dosadnie, przypomniano posłom wnioskodawcom, że ustanowiony przez Organizację Narodów Zjednoczonych dzień nauki jest obchodzony 10 listopada. Całość odpowiedzi spinał wniosek – co trzeba podkreślić – wyważony i zawierający „dyplomatyczne” stwierdzenie mówiące o tym, że KRASP „ma wątpliwości co do przedłożonej inicjatywy ustanowienia święta państwowego zwanego Dniem Nauki Polskiej”³³.

---

³¹ Ibidem.

³² J. Szmidt, przewodniczący KRASP, do Dariusza Salamończyka, Zastępcy Szefa Kancelarii Sejmu RP, 9 stycznia 2020 r., s. 2, Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Sejm RP IX kadencji, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki-9ka.nsf/0/A125AAFD66BE05B8C12584EF0044913A/%24File/116-002.pdf> (dostęp: 19.02.2023).

³³ Ibidem.

Przychylnie stanowisko wobec inicjatywy poselskiej, choć wykorzystane również do zwrócenia uwagi na problemy, z którymi boryka się nauka w Polsce, zajęła Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W jej imieniu pismo do marszałek Elżbiety Witek skierował prof. Zbigniew Marciniak. W datowanym na 15 stycznia 2020 r. dokumencie czytamy, że Rada docenia wagę „gestów symbolicznych”, które są formą uznania i szacunku dla środowiska naukowego, co należy odczytać jako wsparcie dla każdej inicjatywy stanowiącej realne działanie służące rozwojowi polskiej nauki³⁴. Jednocześnie zaznaczono, że wraz z ustanowieniem Dnia Nauki Polskiej należałoby zwiększyć finansowanie nauki w Polsce do poziomu rekomendowanego przez Unię Europejską w strategii Europa 2020³⁵.

Prace nad procedowaniem ustanowienia Dnia Nauki Polskiej szły błyskawicznie. W czasie, kiedy wspomniane gremia naukowe pracowały nad przytoczonymi przed chwilą opiniami, już 30 grudnia 2019 r. projekt ustawy został skierowany do pierwszego czytania w sejmowej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży³⁶. To do niej, zgodnie z Regulaminem Sejmu, należą w głównej mierze sprawy kształcenia i wychowania, polityki rozwoju nauki oraz organizacji i kierowania nauką, a także badań naukowych³⁷.

Pierwsze czytanie projektu ustawy odbyło się 8 stycznia 2020 r. Obrazem Komisji przewodniczyła posłanka Mirosława Stachowiak-Różecka

---

³⁴ Z. Marciniak, przewodniczący Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego, do Elżbiety Witek, Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Sejm RP IX kadencji, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/321AF82B68F21B7CC12584F1002CEECD/%24File/116-003.pdf> (dostęp: 19.02.2023).

³⁵ EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, komunikat Komisji Europejskiej, Bruksela, 3.3.2010 KOM(2010) 2020 wersja ostateczna, https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf (dostęp: 25.03.2023).

³⁶ Przebieg prac nad poselskim projektem ustawy o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=116> (dostęp: 19.02.2023).

³⁷ Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży (ENM), Załącznik do uchwały Sejmu RP z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu RP, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/agent.xsp?symbol=KOMISJAST&NrKadencji=9&KodKom=ENM> (dostęp: 19.02.2023).

z Prawa i Sprawiedliwości (PiS)³⁸. Poza stałymi członkami Komisji udział w posiedzeniu wzięli m.in. Wojciech Maksymowicz, sekretarz stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW), oraz przedstawiciele środowiska naukowego w Polsce. Kancelarię sejmu reprezentowali: Ewa Muszyńska i Elżbieta Wojciechowska (z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych) oraz Maria Iwaszkiewicz i Jakub Krowiranda (legislatorzy z Biura Legislacyjnego).

Merytoryczną część posiedzenia rozpoczęło wystąpienie Michała Wypija (posła Porozumienia), upoważnionego do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy, który przedstawił jej tekst. Jako kolejny głos zabrał Wojciech Maksymowicz z MNiSW, który już na wstępie zaznaczył, że zaprezentowana inicjatywa poselska spotkała się z poparciem ze strony Ministerstwa, gdyż uczczenie polskich naukowców w postaci uchwalenia takiego podniosłego dnia ma duże znaczenie. Maksymowicz podkreślił zasadność nawiązania do Mikołaja Kopernika, wielkiego uczonoego, rozpoznawalnego na całym świecie, a dzień jego urodzin, zaproponowany jako data rzeczonoego święta nauki w Polsce, jest jak najbardziej słuszny. Zadeklarował także, że Ministerstwo podejmie wszelkie działania, żeby obchodom Dnia Nauki Polskiej nadać uroczysty charakter poprzez zorganizowanie gali polskiej nauki, podczas której będą wręczone nagrody.

Posłanka Katarzyna Lubnauer w imieniu Koalicji Obywatelskiej (KO) zwróciła uwagę, że w polskim kalendarzu jest już święto edukacji obchodzone 14 października. Jej zdaniem uchwalenie nowego święta będzie jedynie urządzaniem „igrzysk zamiast chleba” i nie dojdzie do żadnego realnego dofinansowania edukacji polskiej. Projekt ustawy Lubnauer określiła mianem fundowania święta, które *de facto* nic nie wnosi do życia naukowców³⁹. Jej zdaniem naukowcom, zamiast realnej pomocy w postaci zwiększonych środków finansowych na ich badania, proponuje się święto, które nic nie

---

³⁸ Zapis przebiegu posiedzenia Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży, 8 stycznia 2020, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/biuletyn.xsp?sknrn=ENM-3> (dostęp: 19.02.2023).

³⁹ Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży (nr 3), 8 stycznia 2020, s. 4, Kancelaria Sejmu. Biuro Komisji Sejmowych, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/534CEBF3AFF55C32C-12584F2003D2254/%24File/0010809.pdf> (dostęp: 19.02.2023).

daje. Tym samym, jak podkreśliła, jest przeciwna uchwalaniu nowego święta zamiast podejmowania realnych zmian w świecie polskiej nauki.

Stanowisko Katarzyny Lubnauer podzieliła kolejna posłanka reprezentująca Koalicję Obywatelską zabierająca głos na posiedzeniu – Joanna Fabisiak. Wskazała, że za świętem powinny iść konkrety, a w uzasadnieniu ustawy jest mowa o „oddaniu hołdu naukowcom”, podczas gdy oni potrzebują czegoś innego. W dalszej części wypowiedzi zwróciła uwagę na fakt, że w projekcie ustawy wymienionych zostało 10 nazwisk, ale „dość odległych”, i zasugerowała, żeby dołączyć do nich takie postaci jak Jacek Karpiński, twórca małego komputera K-202, i Jan Szczepanik, którego wynalazki zachwyciły świat – *de facto* „twórca telewizji”. Swoje wystąpienie zakończyła stwierdzeniem, że za ustawą powinny podążać konkrety finansowe, podczas gdy projektodawcy piszą, że „nie pociąga [ona] żadnych skutków”. Jak zauważyła Joanna Fabisiak, „polska nauka i polscy naukowcy naprawdę mają prawo do więcej niż do takiego wylukrowanego dnia, mają prawo do konkretów. Ta ustawa natomiast nie umożliwia realizacji jakichkolwiek konkretów na rzecz choćby promocji polskich naukowców w świecie”⁴⁰.

Wystąpienia posłanek Koalicji Obywatelskiej skłoniły posła PiS Zbigniewa Girzyńskiego do zabrania głosu. Już na wstępie zaznaczył on, że inicjatywę ustanowienia Dnia Nauki Polskiej przyjął z zadowoleniem⁴¹. Jednocześnie podkreślił, że rozumie zastrzeżenia posłanek opozycji dotyczące poziomu finansowania nauki, ponieważ wilczym prawem opozycji jest krytykowanie rządu, nawet wtedy, gdy nakłady na naukę w ostatnich latach wzrosły. Z uznaniem odniósł się do propozycji posłanki Joanny Fabisiak, która do uzasadnienia ustawy zasugerowała dołączenie kilku postaci niewymienionych w projekcie. Jednak jego zdaniem ten wykaz można by rozbudować o dziesiątki, a nawet setki kolejnych nazwisk. Jak zauważył poseł Girzyński, jest to najlepszy dowód na to, że tego typu święto jest potrzebne i daje doskonały pretekst do tego, żebyśmy mówili o osiągnięciach całej polskiej nauki na przestrzeni wieków. W kolejnym wątku swojego wystąpienia nawiązał do poruszonej przez posłankę Lubnauer kwestii Dnia Edukacji Na-

⁴⁰ Ibidem, s. 5.

⁴¹ Ibidem, s. 6.

rodowej i zwrócił uwagę, że sam będąc pracownikiem naukowym, dostrzega konieczność organizowania dnia dedykowanego uczelniom wyższym.

Przed wszystkim [Dzień Nauki Polskiej] ma być okazją, jeśli już, do tego, abyśmy w godny sposób podkreślili, w różnych przedsięwzięciach naukowych, popularyzatorskich, osiągnięcia naszej nauki. Data ta, ze względu na wyjątkową osobę Mikołaja Kopernika, i mówię to nie tylko jako profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, ale jako historyk, który zdaje sobie sprawę, które spośród polskich nazwisk w świecie nauki mają charakter i znaczenie rozpoznawalne w świecie. Z grona osób świata nauki w polskiej historii Mikołaj Kopernik jest na samej górze. Przy ogromnym szacunku do wielu innych, nie ma drugiego takiego uczonego, którego nie tyle może wkład w rozwój nauki, ale rozpoznawalność w świecie jest taka, jak Mikołaja Kopernika. Podkreślenie tej daty, ze względu na tę osobę, wydaje się jak najbardziej właściwe⁴².

Wypowiedź posła Girzyńskiego spotkała się z reakcją posłanek Joanny Fabisiak oraz Katarzyny Szumilas (obu z KO). Pierwsza z nich jeszcze raz wskazała na konieczność zawierania konkretów w ustawach przyjmowanych przez Sejm RP, i to zarówno w odniesieniu do promocji osiągnięć polskiej nauki, np. poprzez przygotowanie specjalnej encyklopedii polskiej nauki, jak i zwiększenia nakładów na naukę. Do tej drugiej kwestii ustosunkowała się także Szumilas, była minister resortu oświaty, stwierdzeniem: „Nie da się zamaskować bezsilności rządu wobec naukowców. Nie da się zamaskować braku podwyżek ogłoszeniem kolejnego święta”⁴³.

Głos w dyskusji zabrała także posłanka Agnieszka Dziemianowicz-Bąk (Lewica), która poinformowała, że projekt ustawy o ustanowieniu 19 lutego Dniem Nauki Polskiej w klubie Lewicy nie budzi ani radykalnego sprzeciwu, ani entuzjastycznej aprobaty⁴⁴. Wątpliwości nasuwa jednak forma, w jakiej został on zaprezentowany. Wnioskodawcy niewystarczająco wyjaśnili jego sens oraz dlaczego jest potrzebny, a także to, czy spełnia oczekiwania środowiska naukowego, oraz niedostatecznie opisali cele, które zostały tyl-

---

⁴² Ibidem, s. 7.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Ibidem, s. 8–9.

ko zasygnalizowane w uzasadnieniu⁴⁵. W swoim wystąpieniu przypominała, że w 2001 r. na Konferencji Generalnej Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury został ustanowiony Światowy Dzień Nauki dla Pokoju i Rozwoju, który jest corocznym świętem obchodzonym 10 listopada przez państwa członkowskie ONZ. Niestety, jak zaznaczyła, 10 listopada nie jest w Polsce traktowany jako święto nauki, podobnie jak inne daty bliskie tego dnia. Jako przykład podała 7 listopada – datę urodzin Marii Skłodowskiej-Curie. Jej zdaniem byłby to znakomity moment na podkreślenie pamięci, ale także perspektyw i celów nauki polskiej. Ponadto posłanka Dziemianowicz-Bąk zarzuciła posłom wnioskodawcom stereotypowe postrzeganie osiągnięć naukowych. Tak było w przypadku przywołania przez wnioskodawców projektu przykładów dokonań i odkryć (teoria heliocentryczna, lampa naftowa, odkrycie radu i polonu), jak i w zakresie wyboru naukowców (zaledwie 10). Zdaniem posłanki Dziemianowicz-Bąk poza kilkoma nazwiskami ich dobór wydaje się przypadkowy, pozbawiony jakiegokolwiek myśli przewodniej. Przy tej okazji zarzuciła posłom wnioskodawcom postawę ksenofobiczną – w zestawie nazwisk brakuje autorów, naukowców pochodzenia żydowskiego, będących obywatelami polskimi, związanych z państwem polskim i polską nauką. Obok Ludwika Hirszfelda zabrakło nazwisk osób uhonorowanych Nagrodą Nobla, takich jak: Albert Michelson, Tadeusz Reichert, Leonid Hurwicz, którzy byli polskiego pochodzenia. Posłanka Dziemianowicz-Bąk zapytała wnioskodawców, dlaczego obok Hirszfelda nie wymieniono polskich uczonych nominowanych do Nagrody Nobla przed 1966 r. – Karola Olszewskiego, Napoleona Cybulskiego, Leona Marchlewskiego, Kazimierza Fajansa, Rudolfa Weigla, Wojciecha Świętosławskiego, Bogdana Kamińskiego, Mariana Danysza, Tadeusza Urbańskiego, Leopolda Infelda i Jerzego Pniewskiego.

W pierwszym dniu posiedzenia Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży w dyskusji zabierali głos kolejni parlamentarzyści: Barbara Nowacka (KO), Witold Czarnecki (PiS), Artur Dziambor (Konfederacja), Joanna Borowiak (PiS), Piotr Borys (KO) i Zbigniew Dolata (PiS). Jest to nie tylko dowód

⁴⁵ Przypomnijmy, że dyskusja na posiedzeniu Komisji odbywała się 8 stycznia 2020 r., podczas gdy odpowiedzi środowisk naukowych do kancelarii sejmu spłynęły 9, 13 i 15 stycznia 2020 r.

na zainteresowanie projektem, w tym próbą wpłynięcia na jego kształt, lecz także chęć wykorzystania go jako kolejnego elementu rozgrywki w sporze na linii rząd Prawa i Sprawiedliwości–opozycja (KO, Lewica, Konfederacja). Wśród wypowiedzi osób wymienionych w niniejszym artykule, którego celem jest przedstawienie procesu legislacyjnego, w tym debaty poselskiej i senackiej nad projektem ustawy o Dniu Nauki Polskiej, odnotujmy głos posłanki Barbary Nowackiej, która zasugerowała, żeby zamiast 19 lutego święto obchodzić w grudniu, tj. w rocznicę otrzymania Nagrody Nobla przez Marię Skłodowską-Curie⁴⁶. Poseł Zbigniew Dolata zaproponował z kolei 12 maja jako datę wartą rozważenia, gdyż upamiętniałaby ona dzień nadania przywileju fundacyjnego Akademii Krakowskiej⁴⁷.

W następstwie dyskusji przeprowadzonej 8 stycznia 2020 r., w ramach pierwszego czytania, Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży wniosła do sejmiku o uchwalenie ustawy o Dniu Nauki Polskiej. Jednocześnie na wniosek mniejszości postulowano nadanie preambule brzmienia przygotowanego przez posłankę Dziemianowicz-Bąk.

Dzień później, tj. 9 stycznia 2020 r., na trzecim posiedzeniu sejmiku odbyło się drugie czytanie projektu ustawy, na którym posłowie odrzucili cztery wnioski mniejszości, w tym dwa dotyczące zmiany terminu Dnia Nauki Polskiej⁴⁸. Tego samego dnia wniosek ponownie trafił do Komisji, na posiedzeniu której odrzucono wnioski mniejszości⁴⁹, a następnie na trzecie czytanie w sejmiku. W głosowaniu nad przyjęciem ustawy o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej wzięło udział 444 posłów: za ustawą było 423, przeciw 14, a 7 wstrzymało się od głosu⁵⁰. W następstwie analizy przebiegu głosowania warto podkreślić, że za ustawą zgodnie głosowali wszyscy

---

⁴⁶ Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży (nr 3), 8 stycznia 2020, s. 9.

⁴⁷ Ibidem, s. 13.

⁴⁸ Głosowania w dniu 09.01.2020 r. na 3. posiedzeniu Sejmu, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/agent.xsp?symbol=listaglos&Id-Dnia=1763> (dostęp: 25.03.2023).

⁴⁹ Zapis przebiegu posiedzenia Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży, 9 stycznia 2020, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/biuletyn.xsp?sknr=ENM-5> (dostęp: 25.03.2023).

⁵⁰ Głosowania w dniu 09.01.2020 r. na 3. posiedzeniu Sejmu.

posłowie koalicyjni i opozycyjni, a także poseł niezrzeszony reprezentujący mniejszość niemiecką – Ryszard Galla. Taka decyzja, ponad podziałami, wystawia dobre świadectwo naszym parlamentarzystom. Tym samym ustawa z 9 stycznia 2020 r. otrzymała następujące brzmienie:

Uznając dokonania polskich naukowców, ich dążenie do poznania prawdy i przekazywanie wiedzy kolejnym pokoleniom oraz dostrzegając fundamentalną rolę nauki w tworzeniu cywilizacji, uchwala się, co następuje:

Art. 1. Dzień 19 lutego ustanawia się Dniem Nauki Polskiej.

Art. 2. Dzień Nauki Polskiej jest świętem państwowym.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia⁵¹.

Następnego dnia, tj. 10 stycznia, ustawa o Dniu Nauki Polskiej została skierowana do prezydenta i marszałka senatu⁵². Jeszcze tego samego dnia marszałek senatu Tomasz Grodzki (KO) przekazał ustawę Komisji Nauki, Edukacji i Sportu, która zajęła się nią na posiedzeniu 14 stycznia 2020 r. W toku przeprowadzonej dyskusji Komisja zawnioskowała o uchwalenie ustawy, w której 19 lutego miałby zostać zastąpiony 10 grudnia, a wejście ustawy w życie miałoby nastąpić nie bezpośrednio z dniem ogłoszenia, ale po upływie 14 dni od jej ogłoszenia⁵³. Trzy dni później, 17 stycznia 2020 r., senatorowie wprowadzili do ustawy poprawkę dotyczącą 14-dniowego *vacatio legis*⁵⁴. Podkreślono, że z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego,

---

⁵¹ Ustawa z dnia 9 stycznia 2020 r. o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej, Dz.U. 2020 poz. 181.

⁵² Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Elżbieta Witek do Tomasza Grodzkiego, Marszałka Senatu Rzeczypospolitej, druk nr 41: w sprawie rozpatrzenia przez Senat uchwalonej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej na posiedzeniu w dniu 9 stycznia 2020 r. ustawy o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej, Warszawa 10.01.2020, Tłoczone z polecenia Marszałka Senatu, Senat Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.senat.gov.pl/prace/posiedzenia/tematy,534,1.html> (dostęp: 25.03.2023).

⁵³ Sprawozdanie Komisji Nauki, Edukacji i Sportu o uchwalonej przez Sejm w dniu 9 stycznia 2020 r. ustawie o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej, druk nr 41A, Senat Rzeczypospolitej Polskiej X kadencji, Warszawa 14 stycznia 2020 r., https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/userfiles/_public/k10/dokumenty/druki/000/41a.pdf (dostęp: 25.03.2023).

⁵⁴ Zapis stenograficzny z posiedzenia Komisji Nauki, Edukacji i Sportu (nr 5) w dniu 17.01.2020, Senat Rzeczypospolitej Polskiej X kadencji, 14 stycznia 2020 r., <https://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/przebieg,8510,1.html> (dostęp: 25.03.2023).

wskazującego na klauzulę demokratycznego państwa prawnego, wynika konstytucyjna zasada dostatecznie długiego okresu pomiędzy ogłoszeniem a wejściem w życie ustawy. Co prawda Ustawa z 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych dopuszcza możliwość natychmiastowego wejścia w życie aktu normatywnego w terminie krótszym niż 14 dni (jeśli w grę wchodzi ważny interes państwa)⁵⁵, ale w tym przypadku projektodawcy omawianej ustawy nie wykazali takich przesłanek, Senat RP wprowadził więc 14-dniowy okres spoczywania ustawy.

Zanim podjęto powyższe poprawki do ustawy poselskiej, na forum senackiej Komisji Nauki, Edukacji i Sportu odbyła się dyskusja równie interesująca co ta na komisji sejmowej. Na posiedzenie Komisji zaproszono Wojciecha Maksymowicza. Obradom przewodniczył senator Kazimierz Wiatr (PiS), kierujący pracami Komisji.

Na posiedzenie Komisji przybył poseł Michał Wypij (z Porozumienia), który przedstawił senatorom ustawę będącą projektem poselskim. Odczytane przez niego uzasadnienie było bardziej rozbudowane od tego, które wygłosił kilka dni wcześniej. Przyczyn tego zabiegu można dopatrywać się w fakcie, iż na komisji sejmowej i tak padło wiele słów krytyki pod adresem procedowanej ustawy. Dlatego też poseł Wypij już na wstępie chciał odebrać senatorom opozycji, którzy w senacie mieli większość, część argumentów mających na celu zmianę w zapisach uchwalonej 9 stycznia przez sejm ustawy. Tak m.in. należy odczytywać jego słowa:

Wśród plejady różnych zarzutów, które dotyczą naszego społeczeństwa, jeden odnosi się do tego, że lubujemy się, jako naród, w tym, żeby świętować porażki, klęski, daty wydarzeń trudnych. Ta ustawa zadaje kłam temu stwierdzeniu, bo chcemy świętować, upamiętnić dorobek polskich naukowców na przestrzeni ponadtysięcletniej historii państwa polskiego, a także promować przy okazji tej daty, która jest wynikiem konsensusu ogólnego w świecie naukowców⁵⁶.

---

⁵⁵ Ustawa z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych, Dz.U. 2000 nr 62 poz. 718, art. 4 ust. 3.

⁵⁶ Zapis stenograficzny z posiedzenia Komisji Nauki, Edukacji i Sportu (nr 5) w dniu 17.01.2020, s. 3.

Problem wyboru daty obchodów Dnia Nauki Polskiej wywołał minister Wojciech Maksymowicz, przypominając argumenty, które padały na posiedzeniu komisji sejmowej⁵⁷. W odpowiedzi na jego wystąpienie senatorka Agnieszka Kołacz-Leszczyńska (KO) oraz senator Wojciech Konieczny (SLD) wytknęli zbyt krótki czas na przygotowanie pierwszych obchodów tego święta, bo zaledwie miesiąc do przewidzianego ustawą 19 lutego. Senatorkę Joannę Sekułę (KO) interesowało, jak ustawodawca przewiduje korelację między Dniem Nauki Polskiej a Dniem Edukacji Narodowej. Natomiast senatorka Danuta Jazłowiecka (KO) powróciła do zgłaszanego już w komisji sejmowej pomysłu zmiany daty święta z 19 lutego na 10 grudnia, czyli dzień, w którym Maria Skłodowska-Curie otrzymała Nagrodę Nobla. Senatorka Joanna Sekuła z niedowierzaniem dopytywała, czy skoro głosowanie ma się odbyć w pośpiechu i nie ma być *vacatio legis*, to należy rozumieć, że cała koncepcja obchodów tego święta jest już przygotowana⁵⁸. Tę burzliwą dyskusję zamknęły zapewnienia ministra Maksymowicza o tym, że przemyślenia i prace nad świętem trwały od czterech lat, chociaż na potwierdzenie tych słów nie potrafił podać konkretów⁵⁹. Ostatecznie senacka Komisja Nauki, Edukacji i Sportu przyjęła dwie poprawki – pierwszą dotyczącą zmiany daty w art. 10 z „19 lutego” na „10 grudnia”, a w ramach drugiej – w art. 3 dodano zapis „14 dni po ogłoszeniu”⁶⁰. Danuta Jazłowiecka została wyznaczona na senatora sprawozdawcę Komisji.

Trzy dni później – 17 stycznia 2020 r., w trzecim dniu trzeciego posiedzenia senatu – senator sprawozdawca Danuta Jazłowiecka przedstawiła wyniki prac i stanowisko Komisji Nauki, Edukacji i Sportu w sprawie poselskiej ustawy ustanowienia Dnia Nauki Polskiej⁶¹. Na wstępie swojego wystąpienia podkreśliła wagę proponowanego święta, a inicjatywę ustanowienia Dnia Nauki Polskiej określiła jako wyraz szacunku wobec osiągnięć polskich naukowców oraz promocję rozwoju polskich talentów. W dalszej

⁵⁷ Ibidem, s. 4–5.

⁵⁸ Ibidem, s. 13.

⁵⁹ Ibidem, s. 14–16.

⁶⁰ Ibidem, s. 17.

⁶¹ Posiedzenie: 3. posiedzenie Senatu RP X kadencji, 3. dzień, Senat Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.senat.gov.pl/prace/posiedzenia/przebieg,534,3.html> (dostęp: 25.03.2023).

części wypowiedzi zaznaczyła, że Komisja Nauki, Edukacji i Sportu podczas prac nad ustawą ustanawiającą Dzień Nauki Polskiej przegłosowała poprawkę art. 1 ustawy, zmieniając datę obchodów tego święta na 10 grudnia, który to dzień ma przypominać o dwukrotnym wręczeniu Nagrody Nobla w dziedzinie nauki pierwszej kobiecie na świecie – Polce – Marii Skłodowskiej-Curie (w 1903 r. i w 1911 r.). Jak podkreśliła senatorka Jazłowiecka, zmiana daty obchodów Dnia Nauki Polskiej z 19 lutego na 10 grudnia jest ukłonem wobec dokonań Marii Skłodowskiej-Curie oraz wszystkich polskich noblistów w dziedzinie nauki, a także promocją polskich naukowców i zachętą do rozwijania ich dorobku naukowego. Drugim argumentem za tą datą były względy praktyczne – 10 grudnia miał zagwarantować (zwłaszcza w 2020 r.) więcej czasu na przygotowanie obchodów święta polskich naukowców aniżeli zaledwie miesiąc, jak to jest w przypadku ustawy sejmowej. Ponadto poinformowała senatorów, że członkowie Komisji Nauki, Edukacji i Sportu, respektując opracowaną przez legislatorów opinię, wprowadzili poprawkę do art. 3 dotyczącego przestrzegania, zgodnie z obowiązującym prawem, okresu *vacatio legis*.

Jako drugi w dyskusji głos zabrał senator Kazimierz Wiatr, który podkreślił, że inicjatywa ustanowienia Dnia Nauki Polskiej jest niezwykle cenna i wynika z ogromnego wkładu nauki polskiej do nauki światowej. Zaznaczył, że chociaż lista naukowców wymienionych w uzasadnieniu wniosku jest dalece niekompletna, to na posiedzeniu komisji, której pracami kierował, zostało wymienionych jeszcze kilka postaci, takich jak Stanisław Ulam, który pracował w Los Alamos przy konstrukcji bomby jądrowej, czy Marian Smoluchowski, który wykonywał wiele opracowań dla Alberta Einsteina. W dalszej części swojej wypowiedzi odniósł się także do zaproponowanej i uchwalonej przez sejm daty święta, tj. 19 lutego, czyli rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika. Konkludował:

Wydaje się, że tutaj nie ma potrzeby przytaczania jego zasług. Przewrót kopernikański, coś, co w istotny sposób zmieniło postać nauk przyrodniczych, podejście do wielu dziedzin nauk empirycznych, także do humanistycznego wyobrażenia o świecie [...]. Maria Skłodowska-Curie – też wielka postać i można by o niej dużo mówić. Kobieta, Polka, dwukrotna laureatka Nobla [...]. To wszystko prawda, ale wydaje się, że Kopernik to

była jednak ta postać, która rezonuje w wielu umysłach. Chyba nie ma takiej osoby, która nie słyszałaby o Koperniku, a pewnie nie wszyscy wiedzą, że był Polakiem⁶².

Swoje wystąpienie zakończył stwierdzeniem, że data, która znalazła się w ustawie sejmowej, czyli 19 lutego, jest najlepszą z propozycji i należy przyjąć ustawę bez poprawek.

Po tych dwóch wypowiedziach rozwinęła się dyskusja, w której ponownie głos zabrała senatorka Jazłowiecka, wracając do swojej koncepcji upamiętnienia daty związanej z Nagrodą Nobla dla Polki, jako przykład i drogowskaz dla obecnych i przyszłych polskich naukowców. Na potwierdzenie swych słów wymieniła kilkanaście nazwisk współczesnych polskich naukowców o dorobku uznanym nie tylko w Polsce, lecz także na świecie. Z wypowiedzią senatorki Jazłowieckiej nie do końca zgodził się senator Józef Zając (PiS), podkreślając, że przedstawiła ona zbyt pesymistyczny obraz polskiej nauki: „biedne, źle wyposażone laboratoria i że nie ma pieniędzy. Są dzisiaj pieniądze na naukę i są laboratoria, naprawdę”⁶³. Zgadzaąc się z senator sprawozdawcą, podał przykłady kolejnych polskich uczonych wartych upamiętnienia – Józefa Marię Hoene-Wrońskiego oraz lwowskie środowisko matematyczne z Janem Banachem i Stanisławem Ulamem na czele.

Jako przedostatnia w dyskusji wypowiedziała się senatorka Joanna Sekuła (KO), która wsparła koncepcję zmiany daty święta, pytając uszczypliwie:

Dlaczego z inicjatywy posłów wybrano właśnie Kopernika? Można by domniemywać, że to jedyny naukowiec, jakiego znali. Ponieważ mamy promować nowoczesność, mamy patrzeć w przyszłość, a nie ciągle skupiać się na sentymentalnym odnajdywaniu naszych korzeni, zaproponowaliśmy właśnie taką datę⁶⁴.

Podkreśliła rangę Nagrody Nobla, która jest tym, o czym marzy każdy naukowiec. Ponadto zarzuciła stronie rządowej, że mimo trwania dyskusji nad świętem upamiętniającym dokonania naukowców polskich Minister-

---

⁶² Ibidem.

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Ibidem.

stwo Edukacji i Nauki w zasadzie cały program miało już przygotowany, a przecież miał to być rzekomo projekt poselski. Jak zauważyła senatorka Sekuła, kolejny raz inicjatywa rządu została włożona w ręce posłów, i zaapelowała, aby premier Mateusz Morawiecki skończył z taką dziwną praktyką legislacyjną.

Przytoczone powyżej wypowiedzi wskazują – a przywołane zostały jedynie ich fragmenty – że zarówno w sejmie, jak i w senacie projekt ustawy dotyczącej ustanowienia święta w postaci Dnia Nauki Polskiej spowodował ważną i w znacznym stopniu merytoryczną dyskusję, w której tylko czasami emocje brały górę nad rzeczową argumentacją. Po tych burzliwych obradach i zasięgnięciu opinii w Biurze Legislacyjnym przystąpiono do głosowania. Izba 98 głosami, przy 1 wstrzymującym się, przyjęła ustawę z jedną poprawką, zaproponowaną przez Komisję Nauki, Edukacji i Sportu, zmieniającą termin wejścia w życie ustawy z dnia jej ogłoszenia na 14 dni od ogłoszenia. Propozycja Komisji, żeby święto było obchodzone 10 grudnia, nie została poparta. Nie przegłosowano zmiany daty, gdyż senatorowie PiS byli jej przeciwni, dwóch senatorów – Aleksander Pocię (KO) i Kazimierz Michał Ujazdowski (w senacie z listy KO) – wstrzymało się od głosu, a senator Antoni Mężydło (KO), wybrany w okręgu nr 11, który obejmuje obszar powiatów chełmińskiego i toruńskiego oraz miasta na prawach powiatu Torunia, zagłosował przeciwko tak brzmiącej ustawie.

Po tych głosowaniach, 20 stycznia 2020 r., marszałek senatu Tomasz Grodzki skierował pismo do marszałek sejmu Elżbiety Witek, w którym poinformował o podjętych przez senatorów uchwałach. Dzień później marszałek sejmu przekazała uchwałę senatu do sejmowej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży. Członkowie Komisji, pod przewodnictwem posłanki Mirosławy Stachowiak-Różeckiej (PiS), 22 stycznia 2020 r., stosunkiem głosów 15 – przeciw, 7 – za odrzucili poprawkę o 14-dniowym *vacatio legis*⁶⁵. Zanim to nastąpiło, w imieniu zwolenników wprowadzenia 14-dniowego okresu spoczywania ustawy głos zabrała posłanka Barbara Nowacka

---

⁶⁵ Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży (nr 10), 22 stycznia 2020, s. 4, Kancelaria Sejmu. Biuro Komisji Sejmowych, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/4AA2EF25B-619722BC12584FC004F6A2C/%24File/0020309.pdf> (dostęp: 25.03.2023).

(KO), która zaapelowała, żeby w imię poszanowania polskiej nauki utrzymać *vacatio legis*. Tego głosu, jak wspomniano, nie wysłuchano, i to mimo że Urszula Sęk – legislatorka w Biurze Legislacyjnym Kancelarii Sejmu – zaznaczyła w swoim wystąpieniu, że uwagi kolegów z senatu o klasycznym 14-dniowym *vacatio legis* były podnoszone i dla „czystości prawa” są rekomendowane posłom. Następnego dnia, 23 stycznia 2020 r., na czwartym posiedzeniu Sejmu RP IX kadencji rozpatrzone zostało stanowisko senatu i zgodnie z decyzją Komisji rekomendowano odrzucenie przyjęcia *vacatio legis*⁶⁶. Po przedstawieniu sprawozdania Komisji w głosowaniu wzięło udział 452 posłów: za odrzuceniem poprawki było 239 posłów, przeciw 211, 2 wstrzymało się od głosu, a 8 nie wzięło udziału w głosowaniu (byli to: 3 posłów z KO, 1 z Lewicy i 4 z Konfederacji). Większość bezwzględna wynosiła 227 głosów. W całości za odrzuceniem poprawki głosował klub PiS, a przeciwko jej odrzuceniu Koalicja Obywatelska, Lewica oraz PSL-Kukiz’15. Najbardziej podzielona była Konfederacja, której 4 posłów głosowało tak jak PiS, 1 – jak opozycja, 2 wstrzymało się od głosu.

Dzień po tym, jak sejm odrzucił poprawkę senatu, ustawę przekazano do podpisu prezydentowi. Andrzej Duda podpisał ją 3 lutego 2020 r.⁶⁷ W informacji uzasadniającej podpis prezydenta pod ustawą, znajdującej się na oficjalnej stronie internetowej prezydenta RP, można przeczytać, że celem ustanowienia Dnia Nauki Polskiej świętem państwowym, obchodzonym 19 lutego każdego roku, w dniu urodzin Mikołaja Kopernika, jest okazanie uznania dla dokonań rodzimych naukowców w ponad 1000-letniej historii naszego narodu i państwa. Ponadto zaznaczono, że święto to

⁶⁶ Głosowanie nr 6 na 4. posiedzeniu Sejmu dnia 23-01-2020 r. o godz. 19:03:12, Pkt 21. porz. dzien. Sprawozdanie Komisji o uchwale Senatu w sprawie ustawy o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej. Głosowanie nad odrzuceniem poprawki, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/agent.xsp?symbol=glosowania&NrKadencji=9&NrPosiedzenia=4&NrGlosowania=6> (dostęp: 25.03.2023).

⁶⁷ Dwie ustawy z podpisem prezydenta: 1) Ustawa z dnia 9 stycznia 2020 r. o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej, 2) Ustawa z dnia 9 stycznia 2020 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/dwie-ustawy-z-podpisem-prezydenta,1633> (dostęp: 25.03.2020).

ma być wyrazem najwyższego szacunku dla dokonań polskich naukowców czasów minionych i współczesnych oraz stanowić inspirację dla młodzieży do pójścia w ich ślady⁶⁸.

Ostatnim krokiem procesu procedowania Dnia Nauki Polskiej było opublikowanie Ustawy z dnia 9 stycznia 2020 r. o ustanowieniu Dnia Nauk Polskiej w Dzienniku Ustaw RP 5 lutego 2020 r.⁶⁹ W krótkiej preambule do ustawy czytamy, że została ona uchwalona w uznaniu dokonań polskich naukowców, ich dążeń do poznania prawdy i przekazywania wiedzy kolejnym pokoleniom, a także jako wyraz dostrzeżenia fundamentalnej roli nauki w tworzeniu cywilizacji. Po preambule w trzech kolejnych artykułach określono, że dzień 19 lutego ustanawia się Dniem Nauki Polskiej, który jest świętem państwowym, a ustawa wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia, czyli 5 lutego 2020 r.

Źródło: Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl/web/ncbr/sladamikopernika--swietujemy-dzien-nauki-polskiej>.

I tak po upływie zaledwie 50 dni od momentu zainicjowania ustawy do jej uchwalenia i ogłoszenia w Dzienniku Ustaw do kalendarza świąt państwowych wprowadzono Dzień Nauki Polskiej. Chociaż 19 lutego bezpo-

⁶⁸ Ibidem, Inf. ws. ustawy o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej [RTF].

⁶⁹ Ustawa z dnia 9 stycznia 2020 r. o ustanowieniu Dnia Nauki Polskiej, Dz.U. 5 lutego 2020 r., poz. 181.

średnio odwołuje się do postaci Mikołaja Kopernika, to jednak ma stanowić święto wszystkich ludzi nauki w Polsce – zarówno tych, którzy przeszli już do historii, jak i tych, którzy tworzą ją współcześnie, oraz tych, którzy dopiero będą odnosić sukcesy naukowe w przyszłości.

Prace w sejmie i senacie nad przyjęciem uchwały o Roku Mikołaja Kopernika

Po dwóch latach, które upłynęły od parlamentarnych sporów o wybór daty obchodów Dnia Nauki Polskiej, parlamentarzyści obu izb przystąpili do ustanowienia 2023 r. Rokiem Mikołaja Kopernika. Dlatego w tym miejscu pragniemy przejść do drugiego zasygnalizowanego we wstępie upamiętnienia wielkiego astronoma – torunianina, uczonego na skalę światową.

Projekt uchwały sejmowej wniesiony przez przedstawiciela wnioskodawcy – posła Roberta Gontarza z Prawa i Sprawiedliwości – 15 września 2022 r. w sprawie ustanowienia 2023 r. Rokiem Mikołaja Kopernika nie doczekał się procedowania w sejmie. W projekcie czytamy o tym, że polski astronom dostał „gruntowne wykształcenie”, „przez pewien czas mieszkał w domu Domenico Marii de Novara”, „całe swe dorosłe życie, po powrocie z Italii, spędził na Warmii”, a „w wolnym czasie poświęcał się naukom przyrodniczym, do których zaliczała się astronomia”⁷⁰. W przywoływanym projekcie uchwały nie wspomniano, na czym polegało odkrycie Kopernika, ograniczając się do stwierdzenia, iż w „Małym komentarzu” (oryg. *Commentariolus*) przedstawił „podwaliny pod skoncentrowaną na Słońcu heliocentryczną teorię”. O dziele *De revolutionibus orbium coelestium* (*O obrotach sfer niebieskich*) w tym dokumencie nawet nie wzmiankowano. Za to w uzasadnieniu uchwalenia 2023 r. Rokiem Mikołaja Kopernika wskazano, iż „Nazwisko Mikołaja Kopernika jest znane na całym świecie. Na Księżycu i na Marsie możemy podziwiać piękne kratery Kopernik” oraz to, że „w podręcznikach 180 krajów świata znajdują się rozdziały poświęcone

---

⁷⁰ Wniesione projekty uchwał, którym jeszcze nie został nadany nr druku: Projekt uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia... w sprawie ustanowienia roku 2023 Rokiem Mikołaja Kopernika, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-021-405-2022/\\$file/9-021-405-2022.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-021-405-2022/$file/9-021-405-2022.pdf) (dostęp: 26.03.2023).

polskiemu astronomowi”. Podkreślając wkład Kopernika do światowej nauki, posłużono się stwierdzeniami: „Powszechnie Kopernikowi przypisuje się ogromny wpływ na rewolucję naukową”, a „wkład Kopernika w dyskurs intelektualny [...] pomógł zainspirować innych myślicieli do sformułowania własnych teorii opartych na obserwowalnych faktach i zjawiskach naukowych”⁷¹. W tym miejscu autorzy niniejszego artykułu zwalniają się z komentarza do tak infantylnie przygotowanej uchwały sejmowej w sprawie Roku Mikołaja Kopernika pod patronatem Sejmu RP.

Procedowanie projektu uchwały okolicznościowej w Senacie RP przebiegało zgoła inaczej. Już 12 kwietnia 2022 r. Komisja Nauki, Edukacji i Sportu przedłożyła marszałkowi Senatu RP inicjatywę Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, a w sierpniu 2022 r. projekt uchwały ustanawiającej 2023 r. Rokiem Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę jego urodzin⁷². Zgodnie z art. 84 ust. 8 do projektu uchwały został dołączony planowany ramowy program obchodów. We wniosku nie tylko wskazano na wykształcenie i pełnione funkcje Mikołaja Kopernika, ale przede wszystkim podkreślono wpływ jego odkrycia astronomicznego na naukę światową. Jak zauważono w projekcie uchwały, nie tylko samo jego odkrycie jest doceniane, lecz także to, że w nauce światowej uważany jest on za twórcę metody naukowej w dociekanii prawdy⁷³. Przywołano również słowa Kopernika, który we wstępie do swojego największego dzieła napisał: „myśli uczonego są niezależne od osądu ogółu – ponieważ dążeniem uczonego, o ile tylko ludzkiemu rozumowi pozwala na to Bóg, jest szukanie we wszystkim prawdy”⁷⁴. Następnie podkreślono jego wkład w rewizję fizyki Arystotelesa, będącej częścią jego systemu filozoficznego, otwierając drogę do mechaniki klasycznej, teorii grawitacji Isaaca Newtona i do nowożytnej metody naukowej. Konkludując, w projekcie uchwały stwierdzono: „Jego odkrycie spowodowało rewolucję naukową

---

⁷¹ Ibidem, s. 2.

⁷² Pismo przewodniczącego Komisji Nauki, Edukacji i Sportu Kazimierza Wiatra do marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Tomasza Grodzkiego, Warszawa, 4 sierpnia 2022 r., druk nr 789, Senat Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.senat.gov.pl/prace/druki/page,35.html> (dostęp: 27.03.2023).

⁷³ Ibidem, s. 2.

⁷⁴ Ibidem.

zwaną przewrotem kopernikańskim”⁷⁵. Do reprezentowania Komisji w dalszych pracach nad tym projektem uchwały upoważniony został jej przewodniczący – senator Kazimierz Wiatr.

Co prawda prace nad uchwałą ustanawiającą 2023 r. Rokiem Mikołaja Kopernika rozpoczęto wiosną, ale ich finał przypadł na jesień 2022 r. W zgodzie z Regulaminem Senatu skorzystano z prawa do nieznacznego wydłużeniu terminu i ostatecznie uchwałą ustanawiającą 2023 r. Rokiem Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę urodzin astronoma Senat RP przyjął 16 listopada 2022 r.

Pierwsze czytanie uchwały odbyło się 19 października 2022 r. na posiedzeniu Komisji Ustawodawczej. Referował przewodniczący Komisji Nauki, Edukacji i Sportu senator Kazimierz Wiatr. W pierwszej części swej wypowiedzi nawiązał do wcześniejszych prac Komisji, którą reprezentował, oraz wymienił nazwiska osób ze środowisk samorządowych i naukowych podpisujących się pod inicjatywą projektu uchwały senatu w sprawie Roku Mikołaja Kopernika (prezydenta miasta Torunia, przewodniczącego Rady Miasta Torunia, rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, prezesa Towarzystwa Naukowego w Toruniu, prezesa Towarzystwa Miłośników Torunia oraz rektorów Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, wojewodów województw kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego, marszałków województw kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego, prezydenta miasta Olsztyna oraz metropolity warmińskiego i biskupa toruńskiego, a także ministra edukacji i nauki)⁷⁶. Następnie poinformował senatorów zasiadających w Komisji Ustawodawczej, że proponowanym obchodom Roku Mikołaja Kopernika będzie towarzyszyć wiele imprez, których wykazem dysponuje. Z racji tego, że posiedzenie Komisji odbywało się zdalnie, udostępnił pozostałym członkom posiedzenia stosowne

---

⁷⁵ Ibidem.

⁷⁶ Pierwsze czytanie projektu uchwały ustanawiającej rok 2023 Rokiem Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę urodzin (druk senacki nr 789), Zapis stenograficzny X kadencja z posiedzenia Komisji Ustawodawczej (273.) 19 października 2022 r., s. 10, Warszawa 2023 r., Komisje senackie – Komisja Ustawodawcza, Senat Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/posiedzenia,184,4,komisja-ustawodawcza.html> (dostęp: 27.03.2023).

zestawienie w wersji pisemnej (plik PDF). Na koniec przeszedł do odczytania projektu ustawy rekomendowanej marszałkowi senatu i członkom izby wyższej parlamentu⁷⁷. Nad tym projektem pochyłili się senatorowie z Komisji Ustawodawczej – głos zabrali Jan Maria Jackowski oraz Marek Borowski. Uwag było niewiele – głównie w kwestiach doprecyzowania lub korekty językowej czy edytorskiej⁷⁸. Finalnie Komisja Ustawodawcza przyjęła projekt uchwały jednogłośnie – 21 głosów za, bez głosów sprzeciwu i bez wstrzymujących się od głosu.

Drugie czytanie projektu uchwały ustanawiającej 2023 r. Rokiem Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę jego urodzin odbyło się 16 listopada 2022 r., na 52. posiedzeniu Senatu RP X kadencji⁷⁹. Uczestnikiem w charakterze gościa był prezydent miasta Torunia – Michał Zaleski. Jako pierwszy głos zabrał senator sprawozdawca Kazimierz Wiatr, który już na wstępie stwierdził, iż postać Mikołaja Kopernika jest powszechnie znana w Polsce i na świecie, ograniczył się więc tylko do ogólnej charakterystyki jego sylwetki. Więcej uwagi poświęcił znaczeniu przedkładanej uchwały i ogłoszenia 2023 r. Rokiem Mikołaja Kopernika. Jak zauważył senator Wiatr, patronat tego roku to nie tylko promocja naszego narodu i państwa, lecz także promocja osiągnięć polskiej nauki, jej docenienie. Nawiązał przy tym do wcześniejszych działań Senatu RP, przy udziale Komisji Nauki, Edukacji i Sportu, na rzecz rozwoju społeczeństwa, nauki i gospodarki poprzez promocję badań naukowych i edukacji, a szczególnie edukacji wyższej. Przypomniął więc wcześniejsze uchwały senatu w sprawie Roku Matematyki, Roku Fizyki, a także wielu uchwał upamiętniających wybitnych naukowców⁸⁰.

Do projektu uchwały o ogłoszeniu roku Kopernika dołączono program obchodów tego roku. W ramach uroczystości w senacie zaplanowano wy-

---

⁷⁷ Ibidem, s. 11–12.

⁷⁸ Ibidem, s. 12–15.

⁷⁹ X posiedzenie Senatu RP X kadencji, 16 listopada 2022 r., Senat Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.senat.gov.pl/prace/posiedzenia/tematy,586,1.html> (dostęp: 27.03.2023).

⁸⁰ Posiedzenie: 52. posiedzenie Senatu RP X kadencji, 1. dzień, Senat Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.senat.gov.pl/prace/posiedzenia/przebieg,586,1,przemowienia.html> (dostęp: 27.03.2023).

stawę o Mikołaju Koperniku oraz konferencję o astronomie. Przewidziano także wiele uroczystości w ramach Kongresu Kopernikańskiego, takich jak: inauguracja Kongresu 19 lutego 2023 r. w trakcie święta Mikołaja Kopernika w Toruniu, Kongres Kopernikański w Krakowie 24–26 maja 2023 r., Kongres Kopernikański w Olsztynie 21–24 czerwca 2023 r. i Kongres Kopernikański w Toruniu 12–15 września 2023 r. Zaplanowano uroczystości o charakterze międzynarodowym, w tym uruchomienie nowego polskiego teleskopu Solaris-5 w obserwatorium South African Astronomical Observatory w Republice Południowej Afryki pod patronatem ministra edukacji i nauki. Ponadto postanowiono odsłonić pamiątkową tablicę w Kaplicy Kopernikowskiej i otworzyć zjazd Polskiego Towarzystwa Astronomicznego. Ponieważ tych przedsięwzięć jest znacznie więcej, senator Wiatr ograniczył się tylko do wymienienia kilku z nich. Jak zapewnił, będzie to rok bardzo intensywnych przeżyć. Wymienił też kilka osób, które już włączyły się w przygotowania tych wszystkich uroczystości w całej Polsce, ale przede wszystkim w miastach związanych w przeszłości z Mikołajem Kopernikiem. Za zaangażowanie podziękował: prezydentowi miasta Torunia Michałowi Zaleskiemu, przewodniczącemu Rady Miasta Torunia prof. Marcinowi Czyżniewskiemu, rektorowi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika prof. Andrzejowi Sokali, prezesowi Towarzystwa Miłośników Torunia prof. Krzysztofowi Mikulskiemu, prezesowi Towarzystwa Naukowego w Toruniu prof. Andrzejowi Radziwińskiemu, a także biskupowi toruńskiemu Wiesławowi Śmigłowi oraz wojewodzie kujawsko-pomorskiemu Mikołajowi Bogdanowiczowi i marszałkowi województwa kujawsko-pomorskiego Piotrowi Całbeckiemu⁸¹. Jak zauważył senator Wiatr, inicjatywa płynąca z Torunia w kolejnych miesiącach zataczała coraz szersze kręgi i przy organizacji obchodów związanych z tym jubileuszem została podpisana deklaracja o współpracy rektorów Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, wojewodów kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego, marszałków województw kujaw-

---

⁸¹ Wszyscy oni w charakterze gości byli obecni na tym posiedzeniu Senatu RP.

sko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego, prezydentów miast Olsztyna i Torunia oraz metropolity warmińskiego i biskupa toruńskiego⁸².

Następnie odbyła się dyskusja i zgłaszanie uwag. Senatorowie mieli możliwość zadania pytań senatorowi sprawozdawcy Komisji. Jako pierwszy i jedyny głos zabrał senator Józef Zając (z Porozumienia), który odwołał się do wyników badań naukowych Kopernika, podkreślając ich wymiar zarówno lokalny, jak i globalny. Odnosił to zagadnienie do kształtu Ziemi – płaskiej w sensie lokalnym, ale kuli w ujęciu globalnym. To właśnie z „globalnego sensu prac Kopernika wynika dopiero system heliocentryczny, który dzisiaj też, co należy wziąć pod uwagę, w jakimś sensie jest rozumiany lokalnie, wtedy gdy weźmiemy pod uwagę wszechświat”⁸³. Na koniec, sam będąc z wykształcenia matematykiem i nauczycielem akademickim, nawiązał do geometrii przestrzennej, podkreślając geniusz Kopernika i jego wkład w nauczanie geometrii w szkołach średnich, puentując stwierdzeniem: „To jest coś pięknego”, za co otrzymał oklaski z sali. Senatorowie Aleksander Szwed i Marek Komorowski (oba z PiS) oraz Jolanta Hibner (KO) swoje wystąpienia w dyskusji złożyli do protokołu. Oni również nie zgłosili uwag do przygotowanego projektu uchwały i kończyli swoje stanowisko zdaniem: „Popieram omawianą uchwałę”. Na tym lista mówców została wyczerpana i zamknięto dyskusję nad projektem procedowanej uchwały.

Finałem prac trwających od kwietnia do listopada 2022 r. było głosowanie nad projektem uchwały ustanawiającej 2023 r. Rokiem Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę jego urodzin. Głosowało 90 senatorów, wszyscy byli za (10 osób nie uczestniczyło w głosowaniu)⁸⁴. Na zakończenie tej części posiedzenia senatu oddano głos prezydentowi miasta Torunia, który podziękował za podjętą decyzję, pokazującą, że wielcy i wybitni ludzie w dziejach Rzeczypospolitej nawet po setkach lat pozostają w pamięć-

---

⁸² Sprawozdanie stenograficzne. 52. posiedzenie Senatu Rzeczypospolitej w dniu 16 listopada 2022 r., s. 9, Senat Rzeczypospolitej Polskiej X kadencji, <https://www.senat.gov.pl/prace/posiedzenia/przebieg,586,1,wersja-pdf.html> (dostęp: 27.03.2023).

⁸³ Ibidem, s. 10–11.

⁸⁴ Drugie czytanie projektu uchwały ustanawiającej rok 2023 Rokiem Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę urodzin, dnia 16.11.2022, godz. 11:38:20. Wniosek o przyjęcie projektu, Senat Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.senat.gov.pl/sklad/senatorowie/szczegoly-glosowania,495,1,10.html> (dostęp: 27.03.2023).

ci rodaczek i rodaków. Kończąc swoje wystąpienie, zapewnił, że zgodnie z tym, co powiedział senator sprawozdawca, mieszkańcy Torunia będą przygotowani na tę 550. rocznicę urodzin torunianina – Mikołaja Kopernika, a na ręce wicemarszałek Gabrieli Morawskiej-Staneckiej złożył portret Mikołaja Kopernika, który (jak miał nadzieję) znajdzie swoje miejsce w siedzibie senatu⁸⁵.

Uchwała senatu, przyjęta w dosłownym brzmieniu, które w sierpniu zaproponowała Komisja Nauki, Edukacji i Sportu, została niezwłocznie opublikowana w Monitorze Polskim. Czytamy w niej:

Senat Rzeczypospolitej Polskiej, przyjmując uchwałę w 550. rocznicę urodzin tego Wielkiego Polaka, chce po raz kolejny przypomnieć jego postać i zasługi, na stałe obecne w naszej społecznej świadomości. To przypomnienie ma na celu uświadomienie światowych zasług Polski i Polaków dla nauki oraz wzmocnienie współczesnych dążeń świata nauki i edukacji do podmiotowej obecności nauki w polskim życiu społecznym, gospodarczym i politycznym⁸⁶.

Źródło: Ministerstwo Edukacji i Nauki, <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/rok-2023-pod-patronatem-mikolaja-kopernika>.

⁸⁵ Sprawozdanie stenograficzne. 52. posiedzenie Senatu Rzeczypospolitej w dniu 16 listopada 2022 r., s. 11.

⁸⁶ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 listopada 2022 r. ustanawiająca rok 2023 Rokiem Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę urodzin, M.P. 2022 poz. 1120.

Dalsza część uchwały nawiązywała do teraźniejszości oraz perspektyw dla młodych zainspirowanych tą interdyscyplinarną postacią, którą był Mikołaj Kopernik. Jak podkreślono: „Badania naukowe i ich wdrażanie do nowoczesnej gospodarki zdecydują o sile społeczeństw, narodów i państw”⁸⁷.

Już w 2022 r. Senat RP zwrócił się do uczelni, szkół, organizacji społecznych i mediów z prośbą o popularyzację postaci Mikołaja Kopernika, który nie tylko dokonał jednego z najważniejszych odkryć w historii ludzkości, lecz także zapoczątkował rewolucję naukową, która zmieniła postrzeganie świata⁸⁸.

Przygotowania i pierwsze uroczystości w ramach obchodów kopernikańskich w 2023 r.

Obchody Dnia Nauki Polskiej w 2023 r. zbiegły się zarówno z uroczystościami patronackimi senatu (Rokiem Mikołaja Kopernika), jak i z jubileuszem rocznicowym 550. rocznicy urodzin wielkiego astronoma.

W tej sprawie stanowisko zajął także Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego, ustanawiając 2023 r. w województwie Rokiem Mikołaja Kopernika⁸⁹. W uzasadnieniu podkreślono nie tylko przypadającą 19 lutego 2023 r. 550. rocznicę jego urodzin, lecz także 480. rocznicę jego śmierci oraz 480. rocznicę wydania jego dzieła *De revolutionibus orbium coelestium*. Za uchwałą opowiedziało się 442 posłów, nikt nie był przeciw, od głosu wstrzymało się 3 posłów Konfederacji⁹⁰.

---

⁸⁷ Ibidem.

⁸⁸ Rok Mikołaja Kopernika, Ministerstwo Edukacji i Nauki, <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/rok-2023-pod-patronatem-mikolaja-kopernika> (dostęp: 24.02.2023).

⁸⁹ Stanowisko Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 grudnia 2022 r. w sprawie ustanowienia roku 2023 w województwie kujawsko-pomorskim Rokiem Mikołaja Kopernika, portal województwa kujawsko-pomorskiego, <https://www.kujawsko-pomorskie.pl/stanowisko-rok-kopernika> (dostęp: 26.03.2023).

⁹⁰ Głosowanie nr 5 na 72. posiedzeniu Sejmu dnia 08.02.2023 r. o godz. 18:25:40. Pkt 14. Sprawozdanie Komisji o przedstawionych uchwałach Prezydium Sejmu oraz poselskich projektach w 550. rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika (druki nr 2985, 2988 i 2997) – głosowanie nad całością projektu, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.>

W wyścigu „kto pierwszy?” tym razem spóźnili się posłowie Sejmu RP. Nie wszczęto nawet procedowania uchwały w sprawie objęcia patronatem Roku Mikołaja Kopernika, o czym napisaliśmy powyżej. Przyjęto jedynie 8 lutego 2023 r. uchwałę w sprawie uczczenia 550. rocznicy urodzin torunianina⁹¹. Uzasadnienie tej uchwały nie przypominało projektu uchwały przygotowanej przez posła Roberta Gontarza i było znacznie krótsze od tego, które trzy miesiące wcześniej wydał Senat RP, bo zaledwie jednostrońnicowe. Przybliżono w nim krótki życiorys astronoma, skupiając się na wymienieniu miast, w których Kopernik studiował, a potem pełnił funkcje u boku wuja, biskupa Łukasza Watzenrodego. Zaledwie jednym zdaniem wspomniano o zorganizowanej w 1520 r. obronie Olsztyna przed Krzyżakami, by powrócić do jego pracy na zlecenie papieża Leona X nad reformą kalendarza juliańskiego. Zdaniem ustawodawcy to właśnie te prace przyczyniły się do napisania przez Kopernika „komentarza o hipotezach ruchów ciał niebieskich – pierwszego zarysu teorii heliocentrycznej”⁹². Jak zauważono, dzieło *O obrotach sfer niebieskich* Kopernik ukończył w 1530 r., ale ponieważ jego teoria heliocentryczna stała w opozycji do ówczesnej nauki Kościoła, ukazało się ono drukiem dopiero w 1543 r. w Norymberdze, a 70 lat później na ponad dwa wieki zostało wpisane do Indeksu ksiąg zakazanych. Marszałek sejmu Elżbieta Witek w ostatnim zdaniu napisała: „Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, w uznaniu wybitnego dorobku Mikołaja Kopernika i jego ogromnego wkładu w rozwój światowej nauki, czci jego pamięć w 550. rocznicę urodzin”⁹³.

Obchody kopernikańskie w Polsce zapoczątkowała izba wyższa parlamentu – Senat RP. Prologiem tegorocznych uroczystości było otwarcie w senacie 21 lutego 2023 r. przez marszałka Tomasza Grodzkiego wystawy „Jubileusz Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę urodzin”⁹⁴. W inauguracji

---

sejm.gov.pl/sejm9.nsf/agent.xsp?symbol=glosowania&NrKadencji=9&NrPosiedzenia=72&NrGlosowania=5 (dostęp: 26.03.2023).

⁹¹ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 lutego 2023 r. w 550. rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika, M.P. 2023 poz. 192.

⁹² Ibidem.

⁹³ Ibidem, s. 2.

⁹⁴ Otwarcie wystawy „Jubileusz Mikołaja Kopernika w 550. rocznicę urodzin”, Senat Rzeczypospolitej Polskiej, 21 lutego 2023, <https://www.senat.gov.pl/aktualnoscilista/>

wystawy uczestniczył i zabrał głos inicjator tej ekspozycji – senator Kazimierz Michał Ujazdowski, który dodał, iż ta wystawa to nie tylko hołd dla wielkiego człowieka, lecz także dla wielkich ludzi epoki polskiego odrodzenia. Ponieważ senator Ujazdowski jest również przewodniczącym Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą, nie było zaskoczeniem, że współorganizatorem wystawy był Jerzy Barycki, prezes Polsko-Kanadyjskiego Stowarzyszenia Biznesmenów i Profesjonalistów w Windsorze. Był to przykład realizacji założenia upowszechniania dokonań wielkiego astronoma w Polsce i za granicą. Tę samą wystawę można było obejrzeć zarówno w Polsce, w tym na Politechnice Warszawskiej i Uniwersytecie Jagiellońskim, jak i na uniwersytecie w Windsorze, a także w wielu miastach Kanady oraz w Parlamencie Federalnym w Ottawie i w Parlamencie Ontaryjskim w Toronto.

Mimo że Senat RP 18 maja 2022 r.⁹⁵, na wniosek Komisji Nauki, Edukacji i Sportu (poparty opiniami Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich i pracowników Polskiej Akademii Nauk)⁹⁶, odrzucił ustawę o Akademii Kopernikańskiej uchwaloną na posiedzeniu sejmu 28 kwietnia 2022 r.⁹⁷, to jednak rzeczona Akademia powstała⁹⁸ i włączyła się do obchodów 550. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika. Doszło do dziwnej sytu-

---

inne/art,15350,otwarcie-wystawy-jubileusz-mikolaja-kopernika-w-550-rocznice-urodzin.html (dostęp: 21.03.2023).

⁹⁵ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 maja 2022 r. w sprawie ustawy o Akademii Kopernikańskiej, Uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.senat.gov.pl/prace/uchwaly/page,21.html> (dostęp: 21.03.2023).

⁹⁶ Sprawozdanie Komisji Nauki, Edukacji i Sportu o uchwalonej przez Sejm w dniu 28 kwietnia 2022 r. ustawie o Akademii Kopernikańskiej, druk nr 702A, Warszawa 17 maja 2022 r. oraz Zapis stenograficzny z posiedzenia Komisji Nauki, Edukacji i Sportu (65), 17 maja 2022, https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/userfiles/_public/k10/dokumenty/druki/700/702a.pdf (dostęp: 21.03.2023).

⁹⁷ Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o Akademii Kopernikańskiej, Dz.U. 2022 poz. 1459.

⁹⁸ 11 lipca 2024 r. zapadła decyzja o przystąpieniu do likwidacji Akademii Kopernikańskiej. Projekt ustawy o likwidacji Akademii Kopernikańskiej i Szkoły Głównej Mikołaja Kopernika, nr projektu UD84, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl/web/premier/projekt-ustawy-o-likwidacji-akademii-kopernikanskiej-i-szkoly-glownej-mikolaja-kopernika> (dostęp: 16.07.2024).

acji, gdyż w tym samym dniu – 19 lutego 2023 r. – w Toruniu odbywały się równolegle dwie imprezy – jedna rządowa pod egidą Akademii Kopernikańskiej, a druga zorganizowana przez środowisko naukowe – Uniwersytet Mikołaja Kopernika.

W Centrum Kulturalno-Kongresowym Jordanki w Toruniu 19 lutego 2023 r. odbyła się Gala Nauki Polskiej, której organizatorami były nowo powołana Akademia Kopernikańska oraz Ministerstwo Edukacji i Nauki. W ramach gali minister Przemysław Czarnek uhonorował polskich uczonych – laureatów Nagród Ministra Edukacji i Nauki oraz Nagród Prezesa Ministrów. Wydarzeniu towarzyszył koncert operowy Jakuba Orlińskiego⁹⁹.

W tym samym czasie, 19–20 lutego 2023 r., w rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika, obchodzono święto Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu¹⁰⁰. 19 lutego – dokładnie w rocznicę narodzin Kopernika – w Auli UMK nastąpiła inauguracja Światowego Kongresu Kopernikańskiego, który w Toruniu rozpoczął swoją całoroczną podróż po Polsce, odwiedzając ośrodki związane z życiem astronoma – w maju Kongres zagościł w Krakowie, a w czerwcu w Olsztynie, by we wrześniu powrócić do Torunia. Następnego dnia, 20 lutego, w Collegium Maximum odbyło się posiedzenie Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich.

Uroczystości w Toruniu z okazji 550. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika było w tych dniach znacznie więcej. Miały one charakter naukowy, ale też popularyzatorski. Do świętowania i celebrowania tego jubileuszu zaproszono również mieszkańców Torunia – od najmłodszych po seniorów. Zorganizowano warsztaty szkolne pt. „Pracownia młodego naukowca” łączące się z tematyką astronomiczną, podkreślające rolę Mikołaja Kopernika w rozwoju astronomii; w ramach cyklu „Toruńskie Spotkania Kopernikańskie” w Archiwum Państwowym w Toruniu udostępniono zbiory rękopiśmienne związane z Mikołajem Kopernikiem i jego rodziną; w Książnicy Miejskiej

---

⁹⁹ M. Winiarska, *Dzień Nauki Polskiej 2023*, portal Urzędu Miasta Torunia, data publikacji: 19 lutego 2023, <https://www.torun.pl/pl/dzien-nauki-polskiej-2023> (dostęp: 21.03.2023).

¹⁰⁰ Święto Uniwersytetu 2023, portal informacyjny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, <https://portal.umk.pl/pl/article/swieto-universytetu-2023> (dostęp: 21.03.2023).

w Toruniu przeprowadzono debaty poświęcone toruńskiemu astronomowi; najmłodszym zaoferowano „Zakręcone ferie z Kopernikiem”, a także „Rodzinny bal u Pana Kopernika”; przeprowadzono liczne konkursy – fotograficzne, plastyczne oraz quizy wiedzy o Koperniku; zorganizowano „Kopernikańskie marsze na orientację”, „Rajd o zmroku z Kopernikiem” oraz pikniki; w Teatrze Muzycznym w Toruniu odbył się musical pt. *Kręci się*, a w Auli UMK na Bielanych koncert Toruńskiej Orkiestry Symfonicznej *Muzyka i Kosmos*. Muzeum Okręgowe w Toruniu zaprosiło mieszkańców miasta do Domu Mikołaja Kopernika na jubileuszowy tort z okazji 550. rocznicy urodzin astronoma¹⁰¹. To nie wszystkie uroczystości, które odbyły się jednego dnia w grodzie Kopernika... Było ich znacznie więcej. Kalendarium imprez w Toruniu było bogato rozpisane do grudnia 2023 r.

Nie tylko Toruń włączył się do jubileuszowych obchodów 550. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika. Z podobnymi inicjatywami wyszły też inne miasta w przeszłości związane z tym wielkim uczonym. Również we Fromborku odbyły się fromborskie obchody 550. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika, a w ich ramach wystawy, warsztaty, koncert muzyki dawnej, wybijanie monet itp. zorganizowane przez Muzeum Pomnika Historii Frombork Zespół Katedralny oraz Centrum Kulturalno-Biblioteczne we Fromborku¹⁰². Do organizacji imprez z okazji 550. urodzin Mikołaja Kopernika włączyło się Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie¹⁰³, a także Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie¹⁰⁴.

---

¹⁰¹ 550. rocznica urodzin Mikołaja Kopernika – wydarzenia, portal Urzędu Miasta Torunia, <https://www.torun.pl/pl/kopernik550> (dostęp: 21.03.2023).

¹⁰² Fromborskie obchody 550. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika, portal Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku, <https://frombork.art.pl/pl/fromborskie-obchody-550-rocznicy-urodzin-mikolaja-kopernika/> (dostęp: 21.03.2023).

¹⁰³ Obchody 550. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika, portal Muzeum Warmii i Mazur, <https://muzeum.olsztyn.pl/6931,obchody-550-rocznicy-urodzin-mikolaja-kopernika.html> (dostęp: 21.03.2023).

¹⁰⁴ Kalendarium wydarzeń związanych z jubileuszem 550. urodzin Mikołaja Kopernika, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie, <https://wmodn.olsztyn.pl/kalendarium-wydarzen-zwiazanych-z-jubileuszem-550-urodzin-mikolaja-kopernika/> (dostęp: 21.03.2023).

Kilka refleksji zamiast zakończenia

Wydaje się, że opisane w artykule wydarzenia związane z inicjatywą oraz procesem legislacyjnym ustanowienia Dnia Nauki Polskiej powinny skłonić do pochylenia się nad kwestią roli i miejsca rocznic ważnych wydarzeń historycznych w życiu społeczeństw, narodów i jednostek, ze szczególnym uwzględnieniem ich niedocenionej roli w utrwalaniu wiedzy historycznej oraz tego wszystkiego, co dzieje się w tym kontekście na linii dom rodzinny–szkoła, a także tego, co nas otacza, a więc i historii w przestrzeni publicznej. Czy tak się stanie? To zależy również od każdego z nas – pracowników uczelni wyższych w Opolu, Bydgoszczy, Toruniu i innych ośrodkach naukowych. Mając na uwadze to wyzwanie oraz fakt, iż „Klio”, jedno z najbardziej renomowanych czasopism naukowych w Polsce, jest wydawane w Toruniu – w mieście, w którym urodził się tak wszechstronny i wybitny człowiek, jakim był Mikołaj Kopernik, postanowiliśmy przybliżyć parlamentarne kulisy przyjęcia w 2020 r. ustawy o Dniu Nauki Polskiej, a także uchwały Senatu RP obejmującej patronatem Rok Mikołaja Kopernika w 2023 r., by na koniec zasygnalizować realizację rocznicowych decyzji podjętych w jakże słusznej sprawie przez obie izby parlamentu polskiego.

Jak każdy medal ma dwie strony, tak i wspomniane inicjatywy nie zawsze znajdują należyty odbiór w społeczeństwie, w tym w środowisku naukowym. Z przykrością należy odnotować, że nawet w polskim środowisku naukowym wiedza na temat Dnia Nauki Polskiej jest mocno ograniczona. Przekonuje o tym np. niezbyt imponująca liczba zorganizowanych w latach 2020–2022 przedsięwzięć, których celem była popularyzacja nauki i zainteresowanie jej dokonaniem. I to zarówno w odniesieniu do jej przeszłości, teraźniejszości, jak i przyszłości. Do takiej sytuacji zapewne w znacznym stopniu przyczyniła się pandemia COVID-19, która sparaliżowała wiele obszarów działalności naukowej oraz popularyzacji jej osiągnięć. Inna sprawa, że w lutym 2020 r., kiedy jeszcze wspomnianych ograniczeń nie było, a święto było obchodzone po raz pierwszy, nie odbyło się ono głośnym echem, a więc nie zadziałał „efekt świeżości”. Może to świadczyć o tym, że wśród naukowców liczne było grono osób, które o jego ustanowieniu nawet nie wiedziało. Ile jest takich ludzi w 2023 r.?

Trudno oszacować, gdyż ogólnopolskiego sondażu w tej kwestii nikt nie przeprowadził. I jeśli nawet liczba osób, które na co dzień prowadzą badania naukowe i kształcą studentów, a nie kojarzą daty 19 lutego z Dniem Nauki Polskiej, jest minimalna, to historykom, na łamach naukowego czasopisma, wypada przypomnieć okoliczności jego ustanowienia i tym samym zachęcić do rozpropagowania jego przesłania. Bo kto, jak nie my, ma się tego zadania podjąć?

W 2023 r. zbiegły się dwa projekty, których wspólnym mianownikiem jest Mikołaj Kopernik – obchodzony 19 lutego Dzień Nauki Polskiej oraz obchody objętego patronatem senatu Roku Mikołaja Kopernika. Niestety można pokusić się o stwierdzenie, że gdyby nie te drugie, to niewiele osób wiedziałoby o projekcie pierwszym.

Istotne jest, że nie budząc większych kontrowersji, patronat przyczynia się do budowania tożsamości w wielu wymiarach. Nietrudno sobie wyobrazić, że tego rodzaju uchwały mogłyby się stać, niemal za każdym razem, gdy nad nimi procedowano w sejmie lub senacie, okazją do burzliwej, a nawet gorszącej opinię publiczną dyskusji. Więcej niż przeoczeniem byłoby jednak przemilczenie sytuacji, w których partykularne polityczne interesy brały górę nad docenieniem roli postaci lub wydarzenia historycznego, które część parlamentarzystów postanowiła w ten szczególny sposób docenić.

Czy w ciągu ponad 20 lat (od 2001 r.) funkcjonowania inicjatywy ustanawiania patronów poszczególnych lat oraz ustaw wprowadzających do kalendarza kolejne święta potencjał tych inicjatyw był w pełni wykorzystywany? Na tak postawione pytanie odpowiedź niestety nie jest zdecydowanie pozytywna, ale nie oznacza to, że szanse, jakie patronaty stwarzały, zostały zaprzepaszczone. W ocenie tego zagadnienia należy wziąć pod uwagę kilka czynników. Pierwszy z nich wiąże się z rosnącą rolą, tj. docenieniem historii przez posłów i senatorów, co pokazuje znaczący i odnotowany w artykule wzrost liczby uchwał – *vide* maksymalne wykorzystywanie liczby możliwych do podjęcia w danych roku. Druga istotna kwestia dotyczy inicjowania uchwał i ustaw przez lokalne lub regionalne środowiska i instytucje, w tym naukowe, i szukania dla nich wsparcia wśród parlamentarzystów. Ten element, jak już było podkreślane, jest szczególnie istotny w kontekście budowania tożsamości na kilku poziomach. Trzeci czynnik to wpływ, jaki sejmowe i senackie uchwały o patro-

nacie mają na działalność innych organów i instytucji państwowych. Tu modelowym przykładem może być Narodowy Bank Polski prowadzący działalność emisyjną monet okolicznościowych i banknotów kolekcjonerskich. Te działania bardzo często stanowią swego rodzaju reakcję, w tym przypadku zdecydowanie pozytywną, na specjalne uchwały przyjmowane przez parlamentarzystów¹⁰⁵.

Narodowy Bank Polski 9 lutego 2023 r. wprowadził do obiegu kolekcjonerski banknot oraz srebrną monetę kolekcjonerską poświęcone Mikołajowi Kopernikowi. Banknot był prezentowany podczas zeszłorocznego wrześniowego Światowego Kongresu Kopernikańskiego w Toruniu.

---

¹⁰⁵ Jako przykład można wskazać wyemitowanie przez Narodowy Bank Polski w 2023 r. specjalnej monety okolicznościowej i banknotu kolekcjonerskiego poświęconych Mikołajowi Kopernikowi, https://www.nbp.pl/banknoty_i_monety/money_okolicznosciowe/2023/2023_03___kopernik_pl.pdf, https://www.nbp.pl/banknoty_i_monety/banknoty_kolekcjonerskie/files/2023_kopernik_20zl_pl.pdf (dostęp: 21.03.2023).

Źródło: <https://www.torun.pl/pl/banknot-i-moneta-z-wizerunkiem-kopernika>.

Poczta Polska wydała okolicznościowy znaczek z portretem Mikołaja Kopernika.

Źródło: Gratka dla kolekcjonerów. Mikołaj Kopernik na nowych znaczkach Poczty Polskiej, Poczta Polska, <https://media.poczta-polska.pl/pr/788908/gratka-dla-kolekcjonerow-mikolaj-kopernik-na-nowych-znaczkach-poczty-polskiej>.

Rok 2023 w niemałym stopniu przebiegał w blasku 550. urodzin Mikołaja Kopernika. Do upamiętnienia tych obchodów dołączają się autorzy powyższego artykułu, składając hołd wielkiemu astronomowi, torunianinowi – Mikołajowi Kopernikowi.